

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

ŠVIETIMO KOMISIJOS VEIKLOS REGLAMENTAS – **Petras Maksimavičius** 3

MŪSŲ INTERVIU

IŠSAUGOTI LIETUVYBĘ – SVARBIAUSIAS LLD VEIKLOS TIKSLAS –
Alicija Krakauskienė..... 5
JUDESYS – DARBAS AR MALONUMAS? – **Jurgita Stankauskaitė** 11

JUBILIEJAI

JOTVA. KELIONĖ. VANDUO – **Jurgita Stankauskaitė** 9
PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMŲ 65-ASIS JUBILIEJUS 18
70-ASIS „JOTVOS“ JUBILIEJUS 20

KULTŪROS BARUOSE

ŽOLINĖS VAINIKAI 15
TĖVIŠKĖS VAIZDŲ PYNĖ 21
LIETUVOS DIDVYRIŲ ŽŪTIES METINIŲ MINĖJIMAS – **Natalija Chšanauskaitė**..... 23

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

IŠKELIAVO Į AMŽINYBĘ MANO SESUO ALDONA – **Kostas Leončikas** 24

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

PARTIZANAS BOLESLOVAS VAILIONIS – **Gintaras Lučinskas** 28

KNYGŲ LENTYNOJE

KNYGĄ IŠLEIDĘS V. DENISENKO: „PROPAGANDA BANDO MUS PAVEIKTI, TAČIAU DIDŽIAUSIA KREMLIAUS PROPAGANDOS AUKA – RUSIJOS GYVENTOJAI“ 29

SKELBIMAI

SVEIKA GYVENSENA

PUNSKO VALSČIAUS SOCIALINIŲ PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS 34

Viršeliuose:

Žolinės procesijoje.
Folkloro festivalio „Ant kalno gluosnys“ Punske dalyvės
(Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-08-27

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Seinai vis dar kovoja. Nors prieš dvejus metus priešais katedros aikštę grindiny buvo įmūryta dvikalbė lenta „Susitaikymas – tai pasirinkimas“, niekas šito dviejų bendruomenių sugyvenimo kelio rinktis nenori. Kovoti žymiai smagiau negu taikytis, o jeigu trūksta priešų ir priešasčių kovai, galima juos susikurti arba – kas dar paprasčiau – kovoti su praeities šešėliais. Mūšis vyko ir vakar: kai mes, lietuviai, minėjome Juodojo kaspiną dieną – Molotovo–Ribentropo pakto pasirašymą, uniformuoti lenkai eilinį kartą „prijungė“ Seinus prie Lenkijos. Susirinko pasipuošę šventinėmis uniformomis, apkabinėtomis medaliais, ir minėjo vadinamąjį Seinų sukilimą. Ta proga pašventino ir atidengė Tadeušui Katelbachui (Tadeusz Katelbach) skirtą lentą. Dar ir šiandien dega žvakutės ir prie pašto sienos, kur pakabinta ta lenta, puikuojasi keli gėlių vainikai. Tik niekaip nesuprantu lenkų istorijos interpretavimo logikos. Jeigu Katelbachas buvo atsiųstas iš Varšuvos, kad Suvalkijoje organizuotų šio krašto ir Lietuvos prijungimą prie Lenkijos, tai kodėl tai vadinama Seinų sukilimu? Sukyla juk vietiniai gyventojai, o ne atvykę iš sostinės...

Lentos atidengimo iškilmėse dalyvavo ir miesto, ir apskrities valdžia. Kaži ar jie nuoširdžiai tiki tokių renginių prasingumu, ar paprasčiausiai nori įtikti saviems rinkėjams. Atrodo, Seinuose ant antilietuviško arkliuko dar galima joti... Tik keista, kad atlikę savo „lenkų patriotizmo“ pareigą medaliais pasipuošę veikėjai susirinko papietauti... „Lietuvių namuose“. Negi Seinuose nebuvo patriotiškesnių vietų? Juk lietuviškas cepelinas, valgomas lietuvių kultūros įstaigoje, netoli laisvos Lietuvos konsulato, gali ir skersai gerklės stoti.

Švietimo komisijos veiklos reglamentas

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Ankstesniame straipsnyje rašiau apie 1984 m. Lietuvos visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) įsteigtą Švietimo komisiją. Tai buvo svarbus LVKD žingsnis, kuris leido kruopščiau p nagrinėti lietuvių švietimo padėtį ir ieškoti būdų jį stiprinti. Laikai nebuvę palankūs lietuvių tautinei mažumai, kadangi valstybės struktūros akylai stebėjo jos veiksmus ir esant reikalui darydavo įtaką sprendimams. Karo padėtis Lenkijoje buvo panaikinta tik 1983 m., o gyventojus slėgė gili ekonominė krizė, kuri atsiliepdavo kiekvienoje gyvenimo srityje, taigi ir švietime. Ypatingai bloga padėtis buvo Seinų krašte, kur nepavyko įkurti nei vienos mokyklos lietuvių dėstomąja kalba. Todėl vyko spartus nutautėjimo procesas. Tačiau buvo ir gerų naujienų. Nuo 1983 m. Seinų bazilikoje leista atnašauti pamaldas lietuvių kalba. Tai sustiprino lietuvių tautinę savimonę ir padarė sio juos siekti kitų tikslų. Poreikiai buvo dideli. Trūko ne tik lietuviškos mokyklos, bet taip pat patalpų kultūrinei veiklai. Šiandien jau žinome, kaip reikalai rutuliojosi ir kaip keitėsi lietuvių ir lenkų tarpusavio santykiai Seinuose. Reikėjo nemažai pastangų ir ryžto, kad lietuvių padėtis mieste žymiai pasikeistų. Žinoma, daugelio išvardytų problemų nebūtų pavykę išspręsti, jeigu ne atgimusios Lietuvos parama. Negalime taip pat nuvertinti lietuvių išeivijos paramos ir dėmesio šiam kraštui.

Grįžkime prie jau mano minėtos Švietimo komisijos. Yra išlikęs jos

veiklos reglamentas. Iš jo galime nemažai sužinoti apie veikusios komisijos planus ir dalinai apie lietuvių švietimo padėtį krašte. Taigi ką randame 1985 m. surašytame reglamente? Jame pažymima, kad Švietimo komisija yra LVKD vidaus padalinys ir jos metinius veiklos planus tvirtins LVKD Centro valdybos prezidiumas. Reglamente surašyti komisijos tikslai, kurie iš dalies rodo silpnąsias ir stipriąsias lietuvių švietimo vietas. Kai kuriuos tikslus pacituosiu:

- analizuoti mokyklų lietuvių dėstomąja kalba tinklą bei stengtis įvesti lietuvių kalbą į mokyklas lenkų dėstomąja kalba, kur tik yra pakankamas lietuvių tautybės vaikų kiekis;
- varyti agitacinį-propagandinį darbą lietuvių visuomenėje dėl lietuviškų mokyklų bei lietuvių kalbos pamokų lankymo;
- varyti informacinį-propagandinį darbą tarp aštuntų klasių mokinių bei jų tėvų dėl mokymosi Punsko li-cėjuje lietuvių dėstomąja kalba;
- analizuoti viešųjų bei mokyklinių bibliotekų aprūpinimą lietuviškomis knygomis, nustatyti to aprūpinimo būdus;
- analizuoti lietuviškų knygų skaitomumą, varyti plačią propagandą šioje srityje, organizuojant konkursus, viktorinas, susitikimus ir pan.;
- nustatyti lietuviškų vadovėlių įvairiems dalykams bei vadovėlių lietuvių kalbai dėstyti poreikius mokyklose;
- teikti metodinę ir mokslinę pagalbą mokytojams, dėstantiems lietuvių kalbą, Lietuvos TSR geografijos ir istorijos elementus bei kitus dalykus lietuvių kalba, organizuojant konferencijas,

Nacionalinis diktantas Punske 2010 m.

susitikimus, rengiant terminų žodyne-
lius bei kitas reikalingas medžiagas;

- organizuoti lietuviškų mokyklų mokytojams metines konferencijas, parengiant joms darbotvarkę;

- nustatyti Draugijos darbo su mokykliniu jaunimu formas, sudaryti renginių kalendorius, nustatyti jų tvarką, prisidėti prie tų renginių populiarinimo bei aktyviai įsijungti juos organizuojant;

- analizuoti visus Draugijos valdžios organų nutarimus, susijusius su švietimo reikalais (suvažiavimų, plenarinių posėdžių, LVKD skyrių pasiūlymai), ir pagal galimybes prisidėti prie jų įgyvendinimo;

- nustatyti švietimo darbo su suaugusiais LVKD nariais skyriuose formas, prisidėti prie paskaitų rengimo, jų vedimo ir pan.;

- prisidėti prie LVKD narių vaikų poilsio organizavimo žiemos ir vasaros atostogų metu, nustatyti poreikius, parengti poilsio stovyklų programą.

Dalis anuo metu užsibrėžtų darbų tęsiami ligi šių dienų. Tai žiemos stovyklos jaunimui, Lietuvos istorijos, geografijos, lietuvių kalbos ir dailiojo žodžio konkursai, skatinimas skaityti lietuviškas knygas ir pan. Ši veikla, matyt, pasiteisino ir duoda gerų rezultatų. Verta atkreipti dėmesį į tuos reglamento punktus,

kuriuose kalbama apie „propagandinį darbą“, kurio tikslas – raginti tėvus ir vyresnių klasių moksleivius rinktis lietuvišką Punsko licėjų arba mokytis lietuviškose klasėse, o ten, kur nebuvo tokio pasirinkimo – lankyti lietuvių kalbos pamokas.

Kai kas sako, kad šiandien žymiai paprasčiau pasiekti būsimų lietuviškų darželių, mokyklų ar licėjaus mokinių tėvus ir pačius mokinius. Juk beveik visi naudojami socialiniais tinklais, skaito informaciją internete, dažniau nei prieš keturis dešimtmečius į namus atkeliauja „Aušra“ ir pan. Anksčiau daugiausia nulemdavo asmeniniai kontaktai ir tiesioginiai pokalbiai. Pats atsimenu, kad LVKD „emisarai“ pasiekdavo net mano gimtąjį Rakelijos kaimą ir ragindavo tėvus leisti vaikus į Punsko licėjų arba vykti į žiemos stovyklas, organizuotas Punsko licėjaus bendrabutyje. Savo vaidmenį atliko ir kultūrinis aktyvumas. Kultūrinių renginių organizatoriai puikiai žinojo ir ligi šiol žino, kad norint padvigubinti žiūrovų skaičių scenoje pasirodyti reikia leisti vaikams. Tada į koncertą ateis ne tik jų tėvai, bet ir seneliai, kaimynai, giminaičiai. Tokia strategija ir buvo naudojama. Šiandien padėtis kiek kita. Sunku pasakyti, ar važinėjimas „nuo namo

iki namo“ šiandien pasiteisintų. Tikriausiai nepakenktų, tačiau jau išaugo nauja karta, kuri šiek tiek kitaip žiūri į lietuvių švietimą. Ji vis mažiau turinti laiko. Todėl labiau reikli sau ir kitiems. O švietimas pasižymi tuo, kad darbo rezultatai matomi ne iš karto, bet po tam tikro laiko tarpo. Ir juos nulemia ne pavienis, kaip būdavo anksčiau, mokytojas, bet daugelis kitų veiksmų, kurie veikia kartu, ir tik tada pamatome mokyklos veiksmingumą. Nors šiandien elektroniniu būdu sklaidžiama informacija plinta žaibo greičiu, tai nereiškia, kad ji tapo galingu įrankiu populiarinti lietuvių švietimą. Toli gražu taip nėra. Paprasčiausiai šiais laikais tos informacijos tiek daug, kad nesugebame jos visos aprėpti. Taigi dėl tos priežasties ir jos poveikis yra žymiai mažesnis, negu mums gali atrodyti.

Švietimo komisija atlikdavo dar vieną svarbų darbą. Ji stengdavosi rengti mokytojų konferencijas, kurių metu aptardavo lietuvių švietimo padėtį, pakviesdavo pranešėjus, kurie skaitydavo paskaitas aktualiomis temomis. Kita vertus, dar svarbiau buvo į vieną vietą suburti mokytojus, kurie dirbo lietuvių švietimo srityje, kad galėtų pasidalinti informacija, pasikeisti nuomonėmis. Tai buvo ypač svarbu tiems mokytojams, kuriems tekdavo dirbti lenkiškose mokyklose, dažnai nepalankiomis sąlygomis mokytis lietuvių kalbos kaip dalyko, rengti meno programėles ir dažnai išverti tautiniu pagrindu motyvuotą spaudimą.

Švietimo komisijos veiklos reglamente nerandame užsibrėžto tikslo steigti naujas lietuviškas mokyklas ar lietuviškas klases lenkiškose mokyklose. Tačiau šiandien jau žinome, kad susidarius palankesnėms sąlygoms LVKD atstovai labai stipriai angažavosi reikalaujant lietuviškų klasių steigimo Krasnavo ir Krasnagrūdės mokyklose. Ir padedant vietos lietuviams mokytojams bei vaikų tėvams jiems tai pavyko pasiekti. Tai buvo svarbus ir laiku žengtas žingsnis.

Išsaugoti lietuvybę – svarbiausias LLD veiklos tikslas

ALICIJA KRAKAUSKIENĖ

Lenkijos lietuvių draugija (LLD) – tai seniausia Lenkijoje veikianti lietuvių organizacija. Kitais metais ji minės 65 metų jubiliejų.

Rugsėjo 5-ąją vyks eilinis XIX LLD delegatų suvažiavimas, bus renkama nauja taryba, valdyba ir pirmininkas. Šiandieną kalbuosi su dabartiniu ilgamečiu šios organizacijos pirmininku Algirdu Vaicekausku.

Alicija Krakauskienė: Kokie Lenkijos lietuvių draugijos pagrindiniai veiklos tikslai ir siekiai? Kokį vaidmenį LLD atlieka Lenkijos lietuvių gyvenime?

Algirdas Vaicekauskas: *Lenkijos lietuvių draugija įsteigta 1957 m. ir nuo to laiko pagrindinis tikslas nepasikeitė – tai lietuvybės išlaikymas šiame krašte. Tai daroma visokiomis priemonėmis: per kultūrą, švietimą, leidybą. Kol Lenkijoje*

bus lietuvių, kol bus lietuvių tautinė mažuma, tol, manau, Draugijos siekiai nepasikeis, kadangi ji tam ir buvo įkurta. Kaip tai daroma? Taip, kaip minėjau: kultūros palaikymas, tautinės mažumos interesų gynimas tiek Lenkijoje, bendraujant su atitinkamomis šalies institucijomis, tiek Lietuvoje. Lenkijoje šiandieną tautinės mažumas globoja Vidaus reikalų ir administracijos ministerija. Anksčiau ilgą laiką mus kuravo Kultūros ministerija, vėliau Administracijos ir skaitmeninio ministerija. Labai svarbus ryšys su Lietuvos institucijomis ir politikais, nes be Lietuvos paramos, be jos dėmesio įgyvendinti mūsų pagrindinį tikslą būtų sunku.

Lenkijos lietuvių draugija atlieka labai svarbų vaidmenį Lenkijos lietuvių gyvenime. Mes kartais gal ir neįvertinam draugijų svarbos.

Lenkijos vyriausybė visus klausimus, susijusius su tautinėmis

mažumomis, konsultuoja su tautinių mažumų organizacijomis, taigi santykiuose su Lenkijos institucijomis partnerės yra lietuvių organizacijos. Būtent Lenkijos lietuvių draugija labai aktyvi šioje srityje. Ji dalyvavo ir dalyvauja sprendžiant svarbius mūsų krašto švietimo, kultūros plėtros klausimus.

Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrojoje komisijoje yra Draugijos atstovas. Man teko garbė nuo pat pradžių atstovauti lietuvių tautinei mažumai. Draugija dalyvauja įvairiuose susitikimuose, kur kalbama apie mus. Tai, pavyzdžiui, Seimo komisijos posėdžiai, susitikimai su politikais, kai kuriomis tarpvyriausybiniomis komisijomis, kaip antai Lenkijos ir Lietuvos – dėl Lietuvos lenkų ir Lenkijos lietuvių švietimo.

Aišku, labai svarbu, ar Draugija aktyvi. Tai priklauso nuo joje veikiančių žmonių, kadangi Draugija – tai žmonės. Kartais manęs kas nors paklausia, ar Draugija dar šiandien reikalinga. Tai mes patys sau turim pateikti klausimą: ar esame lietuviai, ar dar norime būti lietuviai? Jeigu taip, tai Draugija mums reikalinga. Jei neturėsime organizacijos, tai kas atstovaus mūsų, lietuvių, interesams? Be to, Draugija organizuoja veiklą čia, mūsų visuomenėje. Ji prisideda prie daugelio kultūrinių renginių, organizuoja lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos, geografijos, dailiojo žodžio konkursus, yra atsakinga už „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybą.

A. K.: *Draugijos, kaip ir žmonės, keičiasi, jos prisitaiko prie*

LLD pirmininkas Algirdas Vaicekauskas kalba LLD suvažiavime

laikmečio ir visuomenės poreikių. Kokie pagrindiniai šiandienos Draugijos tikslai ir uždaviniai? Ar jie labai pakitę per beveik 65 veiklos metus?

A. V.: Aišku, keičiasi ir žmonės, ir laikai, ir priemonės, bet pagrindinis tikslas ir uždaviniai išlieka tie patys. Daugelį uždavinių padiktuoja sąlygos. Man pradėdant vadovauti Draugijai 1999 metais dar nebuvom NATO, Europos Sąjungoje, nebuvom Šengeno erdvėje. Nebuvo Lenkijoje Tautinių mažumų įstatymo, nebuvo švietimo reformos – ji dar tik pradėta įgyvendinti, dar tik prasidėjo Lenkijos lietuvių švietimo strategijos kūrimas. Taigi tuos uždavinius, kuriuos reikėjo spręsti, sukūrė aplinkybės. Vykdyta švietimo reforma, mokyklos buvo uždarinėjamos ir dėl to mes praradome per 50 % mokyklų. Mūsų švietimo apimtis sumažėjo, bet atsirado poreikis ir galimybės steigti „Žiburio“ mokyklą. Draugija labai daug prisidėjo prie jos atsiradimo.

Net ir besikeičiančiais laikais tikslas pasilieka tas pats, keičiasi tik priemonės. Kažkada būdavo koncertai ir vaidinimai kaimuose. Šiandieną jau sunku įsivaizduoti, kad galėtume kažkuriame kaime su jo gyventojais suorganizuoti kokį renginį, sakykim, pastatyti vaidinimą. Paprasčiausiai pasikeitė laikai. Žmonės labiau užsiėmę, visur skuba. Veikla koncentruojasi centruose. Tai laiko ženklas. Ar turime sakyti, kad ką nors praradome? Galbūt taip, bet paprasčiausiai pasikeitė žmonių gyvenimo būdas. Vis mažiau žmonių pasilieka gyventi mūsų krašte. Jaunimas išvyksta studijuoti. Vieni renkasi studijas Lietuvoje – tai mus džiugina, nes jie patenka į lietuvišką aplinką, tad didesnė tikimybė, kad liks lietuviai. Tų, kurie išvyksta į Lenkijos miestus, likimai yra įvairūs. Bet viskas priklauso nuo pačių žmonių. Mūsų

pagrindinis tikslas – įskiepyti jiems, kad turėtų savigarbą, kad būtų lietuviai, nepaisant to, kur atsidurtų. Tai yra svarbiausia. Ir nesvarbu, kokie esą laikai – šis pagrindinis tikslas išlieka.

Kokių dar esama pakitimų? Ypač pasikeitusi skyrių įvairiuose miestuose veikla. Puikiai pamename, koks stiprus buvęs Varšuvos skyrius. Deja, šiandien jo veikla labai nusilpusi – varšuviečiai net neturi savo būstinės. Vroclavo skyriaus išvis nebelikę. Gdanske lietuviai renkasi paminėti tautinės šventes, Ščecino lietuvius mobilizuoja Dariaus ir Girėno žuvimo vietos priežiūra ir šių tautos didvyrių atminimo puoselėjimas. Prieš dvejus metus atsikūrė Balstogės skyrius. Jie bendradarbiaudami su LR konsulatu Seinuose kartais surengia kokį kultūrinį renginį, tačiau tai nėra gausus skyrius. Aktyviausi esą Suvalkų lietuviai: veikia ansambliai, pastoviai vyksta LLD skyriaus susirinkimai, leidžiama net savo leidinį „Suvalkietis“, o pernai įsikūrė Suvalkų lietuvių vaikų darželis. Linkiu jiems kuo geriausios sėkmės kuriant mokyklą ir kultūros centrą.

Visuose Lenkijos miestuose lietuviai sparčiai asimiliuojasi. Asimiliacijos procesas yra natūralus, jis nesustabdomas. Man teko sutikti žmonių, kurie – nors nemoka lietuvių kalbos – laiko save lietuviais ir dirba lietuvių tautos labui. Tai Gdansko ar Ščecino skyrių veikėjų palikuonys.

Kas dar pasikeitę? Pasikeitęs valstybės požiūris į tautinių mažumų organizacijas. Pirma, pradėta pasitikėti organizacijų lyderiais kalbant tautinių mažumų klausimais ir juos sprendžiant. Europos Taryba prašo organizacijų vertinimo, kaip Lenkijoje paisoma tautinių mažumų teisių ir įgyvendinamos priemonės saugant tautinių mažumų kalbas. Antra, pradėta reikalauti profesionalumo: profesionalios buhalterijos,

profesionalaus projektų aptarnavimo. Viskas būtų gerai, tačiau tam neskiriama pakankamai lėšų. O vis dar daug kur organizacijos veikia visuomeniniais pagrindais.

A. K.: XXI amžiaus žmonių gyvenimo tempas paspartėjęs. Matome, kad šiandienos jauni žmonės užsiėmę daugiausia profesine karjera, o likusį laiką skiria pramogoms. Gal draugijos, visuomeninė veikla jau atgyvena?

A. V.: Nemanau, kad tai atgyvena. Paprasčiausiai turime patys sau pateikti jau mano minėtą klausimą, ar mums organizacija šiandien dar reikalinga. Mat organizacija, tai visų pirma žmonės. Jeigu norime išlikti lietuviai, jeigu norime, kad kitos kartos išliktų lietuviai, mums reikalinga organizacija. Ir visuomenė, ir žmonės per suvažiavimus kelia tuos uždavinius. Draugija nustato tam tikrą veiklos kryptį. Aišku, laikai keičiasi, bet suvažiavimai įvyksta, tas 100 delegatų susirenka, vadinasi, organizacija veikia.

Labai svarbu, kad jaunimas įsitrauktų. Kiekvienas mūsų – mokytojų, veikėjų – galime atsakyti į klausimą, ką padarėme, kad jaunimą sudomintume Draugijos veikla. Manau, jog labai svarbu, kad tie, kurie dabar sėdi mokyklos suoluose, būtų auklėjami patriotiškai. Jie kažkada bus atsakingi už šį kraštą, jie bus atsakingi už lietuvių puoselėjimą. Svarbu, ką mes jiems šiandien įdiegsime, kokias vertybes įskiepysimė, kiek jiems svarbus bus tautiškumas. Ar jie neapsiribos tik šokiais ir dainomis? Ar jaus atsakomybę už šį kraštą? Ar ateity turėsime, kas atstovaus mums ministerijose, kas kels rūpimus klausimus? Tarkim, Berznyko klausimas. Kiek jis šiandien aktualus? Ar jaunimas žino, kodėl Berznyke Panerių obeliskas stovi ir kodėl jo ten neturėtų būti? Ir kodėl jis mus žeidžia? Tai labai svarbūs

Algirdas Vaicekauskas sveikina Punsco LKN bendruomenę 65-ojo jubiliejaus proga

klausimai. Mes atsakingi už tai, kad jaunimui atitinkamai, objektyviai tai paaiškintume, kad visų pirma išugdytume tautinę savigarbą. Kad jie gerbtų savo kalbą, savo tautą ir būtų sąmoningi lietuviai. Suvoktų, kad lietuvių kalba yra mūsų tapatybės elementas, ir ją brangintų. Tai labai svarbūs dalykai.

Manau, kad tai Draugijos veiklos tikslas, bet Draugijos plačiąja prasme. Mat Draugija – tai ne tik pirmininkas, ne tik valdyba. Draugija – tai mes visi: mokyklų vadovai ir mokytojai, kultūros namų vadovai, visi, kurie dalyvauja saviveikloje, ir visa visuomenė. Mes visi turim tai suvokti. Mat jeigu negerbsime patys savęs, mūsų taip pat nieks negerbs.

A. K.: Pirmininko pareigas einate jau daugiau kaip 20 metų. Kokie didžiausi iššūkiai buvo ir kokias problemas reikėjo spręsti Jūsų vadovavimo laikotarpiu?

A. V.: Sunku išvardyti visas problemas, nes jų buvo labai daug. Bet, aišku, buvę ir malonių akimirky, kai tos problemos buvo išspręstos. Aš pradėjau vadovauti Draugijai 1999 m. Tuomet kaip

tik pradėta įgyvendinti švietimo reforma. Švietimas labai svarbus instrumentas palaikyti tautinį tapatumą. Taigi teko spręsti labai daug klausimų, susijusių su mokyklų uždarymu. Visada ko nors uždarymas kelia emocijas, skaldo visuomenę, visada yra nepopuliarūs sprendimai, nepopuliarūs pasisakymai ir kt. Taigi reikėjo daug žingsnių žengti, dalyvauti posėdžiuose, kur buvo kalbama, diskutuojama. Mokyklos, švietimas tai labai jautrūs klausimai. Mat mokykla tai visų pirma vaikai, tėvai, visuomenė, mokyklos bendruomenė. O iš kitos pusės yra tie, kurie nori mokyklą uždaryti. Susidūrėm su tam tikru požiūriu į švietimą. Svarstant, ar išlaikyti mokyklą, ar ne, svarbiausias tapo ekonominis rodiklis – kiek duos naudos. Žinome, kad švietimas nieko negamina ir tiesioginės naudos niekad neduoda. Nauda yra ilgalaikė. Jeigu priimam kokį sprendimą, rezultato galime laukti po 10 metų. Jeigu vaikui atėjus į darželį pakeičiam jo mokymo metodus, rezultatą pamatysim tada, kai vaikas užaugs. Kai imta skaičiuoti, pamatėme, kad ne viską galima pamatuoti pinigais.

Kitas buvo užkardos klausimas, kurį jau gal daug kas pamiršo. Punske norėta įsteigti pasienio užkardą. Tai kėlė daug emocijų. Lenkijos vyriausybė norėjo steigti, o mes priešinomės. Įvairių būta nuomonių. Tai buvo tikrai labai sunkus laikotarpis. Tikriausiai atsimerant, kad pasirodydavo įvairių lietuvių žeidžiančių straipsnių.

Paskui maloni akimirka – „Žiburio“ įkūrimas. Reikėjo ryžtis priimti labai drąsius sprendimus, nes nebuvo aišku, kaip bus. Apie tą mokyklą labai daug kalbėta, būta įvairių nuomonių. Spręsti buvę sunku. Mat tai investicija, kainuojanti didelius pinigus. O ir žiniasklaida ne visada būna palanki. Jeigu kas suteikia subsidijas (o tai yra milijonai), kažkam reikia prisiimti atsakomybę ir pasakyti, kad tai pasiteisins. Mat tavęs klausia, ar tai yra perspektyvu, ar prasminga steigti. Reikia pasakyti „taip“, o garantijos tai niekas neduoda. Juk nuo žmonių priklauso, ar jie leis savo vaikus į tą mokyklą, ar ne. Mes pradėjom su 65 mokiniais, o šiandieną turime 110. Taigi investicija pasiteisino, bet anuo metu nežinojome, kad įgysime tokį pasitikėjimą visuomenėje. Ir man teko dalyvauti priimant tokius sunkius sprendimus.

Teško stebėti Lenkijos tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo priėmimo procesą. Jis užtruko 10 metų. Tautinių mažumų tuomet buvę 2 %, o šiandien iš surašymų matom, kad jų nuosekliai mažėja. Būta įvairių nuogąstavimų, diskusijų. Tarkim, bijota, kad ten, kur gyvena lietuviai, pvz., Seinų krašte, vyks kažkoks lietuvinimas, kad sumenkės lenkiškumas, kils jam grėsmė. Daug buvę tokių tikrai nepagrįstų abejonių. Ką tai rodo? Matome, kad Lenkijos visuomenė nebuvo pribrendusi. Priėmus įstatymą pasirodė, kad iš esmės niekas nepasikeitė ir tikrai nėra jokio pavojaus iš tautinių mažumų pusės.

Dailiojo žodžio konkurse 2007 m.

Minėto įstatymo pagrindu 2005 m. buvo sukurta Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendroji komisija, kurios darbuose nuo pat pradžios dalyvauju. Tai esminis žingsnis Lenkijoje išgirstant tautinių mažumų balsą ir pripažįstant jas kaip partneres diskusijai.

Tačiau pačiame įstatyme yra daug nepagrįstų baimių – tarkime, 20 proc. reikalavimas, kad būtų galima įvesti pagalbinę kalbą savivaldybėse arba istorinius vietovių pavadinimus (mūsų atveju – lietuviškus). Taigi įstatymas iš esmės nieko nepakeitė mūsų krašte, nes Punske ir taip buvo kalbama lietuviškai. Na, lentelės atsirado su lietuviškais vietovardžiais. O štai Seinuose jau negalima įvesti pagalbinės kalbos. Manau, kad būtent Seinuose ji atliktų labai svarbų vaidmenį. Pakiltų lietuvių kalbos prestižas, kai ji šalia lenkų kalbos būtų vartojama savivaldybėse.

Lenkija yra ratifikavusi Europos Tarybos tautinių mažumų konvenciją ir tuo pačiu Kalbų chartiją, kur ji įpareigota saugoti tautinių mažumų kalbas, tarp kitko, lietuvių. Paskaite Lenkijos kas keletą metų teikiamas

ataskaitas dėl to, kaip vykdomos Chartijoje ir Konvencijoje numatytos direktyvos, pamatytume, jog Lenkija visą laiką gauna pastabų būtent dėl šitų sprendimų (teigiama, kad minėtas barjeras yra per aukštas). Na, bet čia tik direktyvos, ne pareigos.

A. K.: Ką pasisekė pasiekti, dėl ko galima pasidžiaugti?

A. V.: Seinuose pasisekė sustiprinti lietuvių poziciją – konsulatas, „Lietuvių namai“, mokykla. Tai įvyko ne be mūsų indėlio. Tai privertė lenkų daugumą nori nenori susitaikyti su tuo, kad čia yra lietuvių. Matom, kad lenkų dauguma pastebi, jog neverta konfliktuoti. Geriau bendradarbiauti. Dėl to gal visiems būsianti nauda.

Taip pat pasisekė Suvalkuose lietuvių vaikų darželį įsteigti.

A. K.: Ko nepasisekė padaryti? Kokie iššūkiai laukia kito pirminko, valdybos?

A. V.: Nepasisekė Panerių obelisko Berznyke problemos išspręsti.

Nepasisekė išspręsti vadovėlių klausimo. Bet ar įmanoma buvo? Paprasčiausiai tai yra procesas ir jame reikia dalyvauti, ir toliau kelti tuos klausimus, kadangi švietimas esąs labai svarbus.

A. K.: LLD pagrindinė būstinė yra Seinuose. Taip buvo beveik nuo Draugijos įkūrimo. Kodėl pasirinkti Seinai?

A. V.: Aišku, Draugija įsisteigė Punske, o vėliau, kaip žinome, komunistinė valdžia, norėdama kontroliuoti, būstinę perkėlė į Seinus. Ir taip nusistovėjo, kad Draugijos būstinė yra Seinuose. Ar tai reikia keisti? Manau, kad ne. Žmonių sąmonėje tai labai įstrigę. Vienu metu lenkai, norėdami, kad lietuviams būtų sunkiau, iš tikrųjų padarė gal ir gerą darbą. Paprasčiausiai tuo pačiu parodė, kad Seinuose yra lietuvių. Per pastaruosius du dešimtmečius sąmoningai siekta stiprinti Seimų ir apylinkių lietuvius, nes istorijoje jie žymiai labiau nukentėję negu punskiečiai, jie buvo anuometinės santvarkos stipriai asimiliuojami ir silpninami, todėl reikėjo imtis priemonių jiems padėti atsigausti. Manau, mums tai pasisekė ir LLD būstinės buvimas šiame mieste atliko savo vaidmenį. Dar ir šiandien galima išgirsti seiniškius, einančius į „Lietuvių namus“, sakant: „Einu į Draugiją“.

A. K.: Ko palinkėtumėte Suvažiavimui ir būsimai LLD valdžiai?

A. V.: Visų pirma palinkėčiau gerų, vaisingų diskusijų, įvairių su mūsų lietuvių susijusių klausimų kėlimo. O valdžiai – kad neprarastų pagrindinio Draugijos tikslo, tai yra lietuvių išlaikymo mūsų krašte ir darbo su jaunimu, išlaikant jų tautinę savimone.

A. K.: Ačiū už pokalbį.

Jotva. Kelionė. Vanduo

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Kitą sykį laumės eidavo avių kirpt. Atėjusios pas ūkininką, iškarpė avis, iškarpė daiktai tokiais. Ūkininkas nuėjo į tvartą, žiūri, kad avys iškarpytos. Tai jis ir galvoja: „Kas čia dabar tas avis kirpo? Reikia pasergėt, pažiūrėt, kas jas kerpa.“

Nuėjo jis į tvartą, atsigulė, sergsti jau. Ir atėjo laumės kirpti. Įėjo į tvartą ir sako: – Ką dabar reik kirpt pirmiau – ar avis, ar aviną? – tarias.

– Tai, – sako, – aviną pirmiau kirpsim.

Priėjo prie to šeimininko ir nukirpo jam pusę galvos. O tas išsigando, net ko nenumirė.

Laumės nukirpo ir išėjo.

Laumių būta ir gerų, ir mėgstančių savotiškai įgnybti. Įvairiausiais laikais jų įvaizdis buvęs vis skirtingas. Kartais jos

būdavo pristatomos kaip labai negražios, piktos moterys, kurias imta painioti su raganomis. Kitais šimtmečiais gražėdavo, virsdavo vyrų viliotojomis, turinčiomis likimo pranašavimo galių. Jos gyvenusios prie vandenų ar miškų tankumuose. Laumės mėgdavusios šokti, dainuoti. Sakoma, kad ir šiais laikais yra moterų, gebančių jausti ir matyti daugiau už kitas, nors... giliau pažvelgę į moters akis, kiekvienoje rastume laumės bruožų. Jos moka daryti stebuklus, nepriklausomai nuo motiniško išsekimo, fizinių galimybių ir psichinės stiprybės. Tai, kas vyko liepos 31 d. prie Punios ežero per trečiąjį jubiliejinį pasibuvimą su „Jotva“, įrodo, kad laumiško gerumo netrūksta nei moterims, nei vyrams. Šventės metu surengta rinkliava fondo „Turiu svajonę“ („Mam

marzenie“) tikslams paremti. Per dvi valandas į fondo taupyklę įkrito net 2160,61 zlotų! Šie pinigėliai skiriami onkologine liga sergančio vaikelio svajonei išpildyti. Visi įrodė, kad mokame ne tik imti, bet ir duoti, turime savyje gerumo, kurio kartais kasdienybės veiduose net nematyti.

„Dėlionės Jotvai. Rėdos rato“ programos renginį vedė trys šiuolaikiškos laumės su savo mažaisiais laumiukais. „Jotvos“ kolektyvas: mažieji ir vyresni (vad. Kornelija Mauliūtė) bei senjorai (vad. Algis Uzdila) pristatė atskirus ir bendrus šokius. Šiame, kaip ir kiekviename, susitikime su minėtu choreografišku sambūriu buvo galima tikėtis tik ko nors nematyto ir originaliausio. Renginį atidarė Brigitos Krakauskaitės šokis ant Punios ežere plaukiojančios platformos su vandens ir žalčio ženklu. Brigita jau kelintą kartą įrodo, kad scenoje gali vykti tikri meno stebuklai.

Šiame pasibuvime, kaip ir gyvenime, nestovėjome vietoje, nuolat keliavome, ėjome, žaidėme. Laumių skaitomi tekstai nuolat kalbėjo apie tai, kas laumių prigimty įrašyta – laimę, kurios taip visi ieškome ir randame arba nepastebėję, kad jau ją suradom, taip ir baigiam žemišką kelionę ir... toliau einame, tik kitame laike ir erdvėje. Kelionės (sausuma, vandeniui, oru) motyvas nuolat vijosi

Paulos Rupinskaitės nuotr.

Brigita Krakauskaitė ant plaukiojančios platformos

Paulos Rupinskaitės nuotr.

„Jotvos“ kelionių audimas

renginyje taip, kaip vijosi visos „Jotvos“ kelionė savo krašte, šalies teritorijoje, Lietuvoje ir kitose pasaulio valstybėse. Šalia scenos buvo iš medžio šakų sukaltas Lietuvos žemėlapis, ant kurio kiekvienas šventės dalyvis galėjo „nuverpti“ savo jotvišką kelionę. Čia vyko tikras „Jotvos“ tako audimas, kuriuo, deja, galėjome grožėtis tik iki kitos dienos pavakario. Kitą dieną, sekmadienį, žemėlapis buvo sulaužytas. Kam trukdė šis jaunimo sukurtas objektas? Neaišku ir lig šiol nežinia...

Sako, laumės siūlas ilgas ir suktas. Niekada neaišku, kokie vėjai papūs, kokios nuotaikos užplauks. Tą vakarą vijosi malonus oras, kol renginiui įpusėjus ėmė trauktis tamsūs, vandens prisirpę debesys ir smarkėti vėjas. Kas ką spėjo nustverti, kam padėti susirinkti daiktus, Robertui Slovikui supakuoti visą aparatūrą, – ir greitai persikelta į Lietuvių kultūros namų žiūrovų salę. Ar tai bent kiek sutrukdė laumių siūlui nutrūkti? Nė trupučio. Scena užsipildė šokėjais, muzikantais ir dainininkais, tačiau čia nepavyko įgyvendinti vieno labai įdomaus ir dar nematyto renginio kelionės taško. Susitikimo kūrėja ir vedėja Kornelija

Mauliūtė pristatė Silviją Grigentytę – iš Punsko kilusią kineziterapeutę. Anot Kornelijos: „Pagrindinis kelionės etapas yra pasiruošimas. Kelionei, kaip ir šokiui, reikia pasiruošti. Šiam šventiniam maratonui irgi ruošėmės. Pandemijos metu man kštinomės, kad kaulai nesuragėtų. Silvija mus mokė, kaip sveikai atlikti mankštą.“ Silvija ant ežero kranto turėjo suręngtį visiem s

trumpą, bet labai smagią treniruotę, tačiau oras sutrukdė tai padaryti. Beliko paploti jai už visą kassavaitinių nuotolinių mankštų triušą ir bent tokiu būdu pakrutinti žiūrovų riešus. Ta proga po šiuo tekstu rasite vasarą pravestą pokalbį su Silvija.

Pabaigoje būtina paminėti dar vieną labai jaudinančią renginio akcentą – padėkas. Sunku tai paaikškinti, bet kelias šokėjų kartas išleidusių „Jotvos“ vadovų buvimas kartu vienoje scenoje ir jų tariami žodžiai pamalonino kiekvieno širdį iki ašarų. Nors tai ir ne paskutinis „Jotvos“ renginių ciklo susibūrimas, tačiau LKN direktorė Asta Pečiulienė, įteikdama Kornelijai laimės pasagelės formos atminimo dovaną,

Uršulės Aleksaitės nuotr.

Brigita Krakauskaitė

papasakojo, kodėl ji dabar, o ne per paskutinį renginį keliauja į vadovės rankas. Ogi pasirodo, kad visai netoli Lietuvių kultūros namų, Antano Krakausko kluone Ožkiniuose, prieš 70 metų vyko pirmasis gimstančios „Jotvos“ susitikimas (tuomet dar niekas nei neįtarė, ką atneš pirmasis viešas lietuviškas susibūrimas pokario metais), todėl simboliškai norėta pagerbti visus tuos, kurie prisidėjo prie choreografinio sambūrio „Jotva“ atsiradimo ir vedimo visus septynis dešimtmečius.

Padėkos žodžiai keliauja renginio organizatoriams, dalyviams, padėjėjams ir palaikytojams: Pasaulio lietuvių bendruomenei, Punsko lietuvių kultūros namų komandai, Kornelijai Mauliūtei, Onutei Valenskienei, Povilui Svetlauskui ir CO. Ačiū visomis oro sąlygomis muzikiniams kūriniams Aidžiui Staskevičiui, Dariui Petručiui, Gretai Bobinaitei ir Dianai Kogačiauskaitei. Dėkojame jaunimui, kuris prieš renginį tvarkė visą scenos aplinką, kad gražu būtų žiūrėti ne tik tai, kas akių lygyje, bet ir po kojomis. Už fondo „Turiu svajonę“ atstovų atvedimą į renginį nuostabusiai ačiū Kornelijai Mauliūtei ir Onutei Valenskienei.

Dėkojame renginio rėmėjams: Lietuvos kultūros tarybai, Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai (Globali Lietuva).

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Judesys – darbas ar malonumas?

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Sportas, apskritai judesys labai svarbus mūsų gyvenime. Jis neatsiejamas nuo žmogaus, kaip gyvo organizmo, egzistencijos. Nuo seno tai žinoma, bet esame užmaršūs, todėl verta prisiminti, kad fizinis aktyvumas nėra jokia nauja mada ar „išmislas“. Šį kartą kalbuosi su iš Punsko kilusia Silvija Grigentyte, šiuo metu gyvenančia Lietuvoje. Silvija yra organizacijos „Optimalus judesys“ įkūrėja, siekianti žmogui padėti rasti tokią judėjimo padėtį, kuri kūno nekankintų ir nealintų, o suteiktų malonumą ir padėtų atsi-kratyti atsiradusių skausmų. Jos darbe taikoma ideologija susitelkia ties optimaliu judesiu, kuris neapkrauna kūno. Atrodo, kad tik to mums ir reikia, iš prigimties mėgstantiems patinęti žmonėms. Aukso viduriukas! Silvija pakraipo galvą ir sako, kad nesą jokios auksinės taisyklės, kuri tiktų absoliučiai kiekvienai asmenybei. Žmogaus kūnas yra labai sudėtingas kūrinys, skirtingai veikiantis ir įvairiai priimantis dalykus iš aplinkos.

Jurgita Stankauskaitė: Kol priešim prie mūsų pokalbio esmės, patikslink mano turimą informaciją apie Tave. Studijavai kineziterapiją Lietuvoje. Prisi-pažinsiu, kad man ji dar neseniai šiejosi tik su gydymu masažais. Šių metų kovą, kada „paragavau“ virtualių Tavo paskaitų „Jotvos“ šokėjams, buvau kiek nustebusi, kadangi vedei mums mankštą. Ėmiau suprasti, kad

visgi kineziterapija, tai ne tik masažo stalas ir velniškai stiprios masažuotojos rankos. Kaip ši sritis prie Tavęs priėjo? Kada gyvenime supratai, kad Tau jos reikia?

Silvija Grigentytė: Jau licėjuje ėmiau galvoti, kuria kryptimi toliau judėti, ką studijuoti. Galvoje visą laiką buvo viena mintis – noriu daryti kažką, kuo galėčiau padėti žmonėms. Altruistinis mąstymas lydėjo nuo seniai. Pirmiausiai pagalvojau apie žurnalistiką. Sumaniau, kad keliausiu į trečiąsias šalis ir galėsiu pasauliui perduoti žinias, kas jose vyksta. Tada pradėjau daug domėtis, skaityti ir... supratau, kad man su literatūra visgi ne pakeliui. Esu labiau praktiškas žmogus. Pati žurnalistika man netiko. Užkibau ant kineziterapijos, įsisąmoninusi, kad tai būdas padėti žmogui, reabilituoti, atkurti jo sveikatą, grąžinti jo fizinę būklę, kokia buvusi prieš traumą, o gal net pagerinti.

J. S.: Labai man įdomu, kodėl keliones į trečiąsias šalis nustūmei į šoną. Turbūt esi pirmoji mano pašnekovė, kuri turėjo, o gal vis dar turi tokį kilnų norą aukoti save dėl kitų. Pripažinkim, tai, apie ką kalbi, yra pasiaukojimas – ne tik darbo, bet ir privataus gyvenimo atžvilgiu.

S. G.: Visa tai man pasirodė per daug platu. Negaliu pasakyti, kad tuo metu tai buvo pribrendusi

Silvija Grigentytė

Iš asmeninio albumo

mintis. Kažkur kažką perskaičiau, pasižiūrėjau, pagalvojau... Tokia buvo mano pirma mintis. Pasirodė per daug apimanti, o aš labai mėgstu apčiuopiamus dalykus, tai yra – paimt, padaryt ir jau matyt rezultatą. Kineziterapijos kryptis davė galimybę siekti to, ko tikrai noriu – galiu padėti žmogui ir gana greitai pamatyti rezultatą. Pateiksiu paprastą pavyzdį: mėgstu iškepti pyragą, kurį tuoj galėsiu valgyt.

J. S.: O geriausiai, kai kepti nereikia. Suterlioji kažką ir šaukšteliu suvalgai! Ar kineziterapijos pyragas numalšino Tavo vidinių lūkesčių alkį?

S. G.: Taip. Nuolat padedi žmonėms, ko aš ir siekiau. Pati kineziterapija pažodžiui reiškia judesio terapiją. Nors į ją įeina daugiau kitų elementų, bet pagrindas yra terapija arba gydymas per judesį. Tai galimybė padėti žmogui geriau jaustis per judesį. Jau po pirmos procedūros žmogus turi pajauti pagerėjimą. Jeigu to nėra, vadinausi, kažką ne taip darau, ir ieškau kitų būdų, kaip žmogui pagerinti fizinę būklę. Tada tyrinėju, ar mano parinktas pratimas jam tinka,

gal jam reikia masažo ar sąnarių mobilizacijos... Matai, kineziterapija yra labai plati ir dirbant su žmogumi nuolat reikia ieškoti skirtingų būdų, kaip jam padėti, nes juk visi mes esame labai skirtingi. Čia labai daug kūrybos, kurios iš pradžių ieškojau su pavieniais žmonėmis ir visai netyčia priėjau prie grupinių užsiėmimų, o aš buvau ta, kuri sakiau: „Niekada nedirbsiu su grupe, nes ją sunkiau valdyti“.

J. S.: Tai visgi Tave likimas kitu keliu vedė prie didelio ir slaptoro padėti ne vienam žmogui, o grupei žmonių išsipildymo.

S. G.: Pasitvirtina taisyklė: „Niekada nesakyk – niekada“. Kažkada laipiojimo centre man teko dirbti su neįgaliais vaikais. Atėjo tokia diena, kai man pasiūlė vesti mankštas jų tėveliams, kurie laukia, kol jų atžalos baigs mankštintis. Aš labai išsigandau, bet praėjo viena, kita mankšta ir tuoj, žiūriu, reikės man visą mėnesį savo bendradarbi pavaduoti. Taigi niekada nežinai, kokias naujas patirtis tau gyvenimas atneš.

J. S.: Ir užsikabinai.

S. G.: Užsikabinau, kai supratau, kad galiu tai daryti. Man tas grupinis darbas niekada nepatiko, nes apskritai nemėgstu būti dėmesio centre. Tai nepakito lig šių dienų. Didžiausias malonumas, kai gerais rezultatais džiaugiesi ne tik pats, bet ir kiti.

J. S.: Žmogus yra labai sudėtinga būtybė. Kartais mums patiems sunku suprasti, kas vyksta su mūsų organizmu, o ką jau kalbėti, kai tau rei-

kia bandyti pažinti svetimą kūną ir rasti išeities tašką. Man fiziniai pratimai nėra svetimi, jau kelerius metus sportuoju su viena ar kita Lenkijos trenerė, pavyzdžiui, Chodakowska, kurios programų pilna internete. Kuo tai skiriasi nuo kineziterapinių pratimų?

S. G.: Labai daug kuo. Pirmiausiai trenerė, tai ir yra trenerė, kurios užduotis paskatinti žmogų pradėti sportuoti. Jos atliekamus pratimus atkartoja įvairaus amžiaus žmonės, kurie net nesusimąsto, ar jiems nuo jų bus geriau. Nesakau, kad su populiariosiomis trenerėmis sportuoti yra blogai. Kaip ir sakiau, jos skatina mus pradėti judėti, tačiau mes patys turime „užvesti“ ne tik kūną, bet ir protą. Juk ne visi galime pakelti vienodą kūno apkrovą. Vienas plonas, o kitas yra didesnės apimties. Su tuo susijusi ir skirtinga sąnarių apkrova.

J. S.: Ir čia į pagalbą ateina kineziterapeutas.

S. G.: Stengiuosi, kad žmogus pajautų savo kūną. Kartu žiūrime,

kuris pratimas tinka, o kuris gali pridaryti daugiau žalos nei duoti naudos. Nėra auksinio pratimo, kuris tikėtų visiems. Mes ne tik esame skirtingi, bet ir mūsų raumenys dirba skirtingai. Net mūsų raumenų prisitvirtinimo taškai skiriasi milimetrais. Treniruočių su „Jotva“ metu vis kartodavau: ieškokime sau tinkamos padėties, tinkamo kampo. Man pačiai labai patinka tyrinėti patogią padėtį kartu su kitu žmogumi. Kai drauge pasiekiamo tikslą, abu labai džiaugiamės! Mano šnekėjimo žmogui esmė nėra tokia, kad šiaip sau pašnekėčiau – aš nuoširdžiai skatinu ieškoti, pradėti gerai jaustis savam kūne ir prieiti momentą, kai jis pats pasakys: „Štai kiek aš galiu padaryti!“

J. S.: Su kokiais asmenimis dirbi?

S. G.: Tai suaugę žmonės, kai kurie brandesnio amžiaus. Pas mane ateina tie, kuriems ką nors skauda, dažnai dirba sėdimą darbą. Jie nori rasti tokias kūno padėtis, kad geriau jaustųsi ne tik sportuodami, bet ir dirbdami. Pirmiausiai pasitariam, pasikalbam, o paskui einame mankštintis. Mums būtina kalbėtis, kad žinočiau, ką žmogus dirba, ar darbe turi galimybę atpalaiduoti raumenis, sąnarius. Kaip pavyzdį galiu pateikti vieną iš mano klientų, kuri užsiima žvakių liejimu. Ji visą dieną stovi, laikydamas rankas pakėlus, nuleidusi galvą. Skundėsi pečių, nugaros, rankų, padų skausmais. Šiame, kaip ir kiekviename kitame darbe, turima pertrauka. Su minėta moterimi sutarėme, kad eidama kavos išgerti atliks po du pratimus. Mes privalome galvoti apie savo kūną. Protas ir kūnas turi dirbti drauge. Negalime kūno alinti, jeigu jau protas sako, kad laikas pailsėti.

J. S.: O dažniausiai būna, kad mums REIKIA tą ir aną nuveikti, tai dar tegu pakenčia kūnas, ir paskui pailsėsime.

S. G.: O mums skauda. Skausmas yra indikatorius, rodantis, kad kažkas yra ne taip. Nepasisaugojam, o paskui kreipiamės į specialistus, kai jau tikrai negalime pakelti skausmo.

J. S.: Silvija, klysti! Tai senėjimo požymis. Taigi senstam!

S. G.: Šiaip nuo 25 metų mes pamaži pradėdame draugauti su skausmu. Jis mus informuoja, kad kartais reikia sustoti, palaukti, atsipalaiduoti, pailsėti. Nesinori, kad žmogus toliau taip galvotų: „Kai man bus 40, tai gal pagalvosiu apie sportą“. Arba: „Anksčiau buvau jaunas ir drūtas. Gal reikia čia kaip pajudėt?“ Su fiziniu aktyvumu reikėtų draugauti nuo anksčiau, natūraliai prie jo pratintis.

J. S.: Prisiįjaukinti sportą, kad taptų maloniu įpročiu.

S. G.: Fizinio aktyvumo nereikėtų suprasti kaip darbo. O kad taip būtų, reikia rasti sau tinkamą būdą. Vieni per jogą atranda malonumą lavinti savo kūną, o kiti per pilatesą, treči per tokius sveikatinimo pratimus, kokius darėme per užsiėmimus su „Jotva“. Net žaidžiant su vaikais kamuoliu galima sau sveikai pajudėti, bet negalvoti apie tai kaip apie kokį darbą. Pavyzdžiui, atėjus savaitgaliui, kai visa šeima namuose, galima visiems kartu išeiti į lauką pažaisti. Bet kaip būna dažniausiai? Mamos namuose tvarkosi, o vaikai patys kieme žaidžia. Tai mums įprastas vaizdas. Bet gal kartais verta pagalvoti ir apie savo fizinę sveikatą, pabuvimą kartu gryname ore? Kiekvienas nusipelnęs sveiko ir neskaudančio kūno, geros

savijautos.

J. S.: Dulkės namuose buvo ir bus, o vaikai užaugs ir mūsų kūnai pasens, praradę galimybę sulaukti sveikesnės senatvės. Įsivaizduoju, kad žmonėms, kurie daug metų nieko nedarė dėl savo kūno sveikatinimo, gali būti sunku pradėti mankštintis.

S. G.: Šiaip mes labai daug iš namų išsinešame. Dabar tai mums viską pandemija sujaukė – vaikai ir paaugliai daug namuose sėdėjo, ir aktyviai judėti buvo kiek sudėtinga. Kasdienybę leidome prie kompiuterių. O sportuoti kambaryje buvo kiek keista... Patys žinome, kad vaikams geriausiai pavyksta aktyviai leisti laiką lauke. Jeigu tėvai patys neparagins vaiko kambaryje pasportuoti, natūralu, kad jis pats to nepadarys. Man atrodo, kad čia jau labiau tėvų namų darbas sudominti vaiką judėjimu, o kad jam būtų įdomu – nelengva užduotis. Mes, suaugę, manome, kad jeigu vaikui pasakysime: „Eik pasivažinėti dviračiu“, tai jis eis ir tai darys. Jeigu jam patinka, gali būti, kad mūsų paklausys, bet toks paliepimas neduoda jokių rezultatų, o paskui sakom, kad vaikai neklauso. Mes, suaugę, turim rodyti pavyzdį. Jeigu patys važinėsime dviračiu, tai tikriausiai mieliau prie mūsų prisijungs ir mažieji.

J. S.: Tai čia tas pats, kaip bandymas išaiškinti, kad daržoves valgyti sveika, kai tuo pačiu metu mano lėkštėje keptas karbonadas su lydytu sūriu ir kalnu skrudintų bulvių lazdelių, o vaiko lėkštutėje paguldytas mėsos gabaliukas su troškintomis daržovėmis. Silvija, o kaip padėti suprasti, kad sportuoja ne tik tie, kurie nori sulieknėti, numesti svorio? Sportas reikalingas apskritai fizinei sveikatai pagerinti. Puikiai

žinome, kaip mums bloga, kai ką nors kūne skauda.

S. G.: *Viskas yra mūsų smegenyse. Pripažinkim, labai mėgstame patingėti, nieko nedaryti. Iš esmės esame labai užsiėmę visokiais darbais, todėl sportas mums siejasi su dar vienu papildomu darbu. Juk norime kitaip pailsėti, pavyzdžiui, pasėdėti prie televizoriaus ir skanų pyragą suvalgyti. Mums, kaip ir vaikams, sportas turi ateiti per malonią veiklą. Todėl turime ieškoti. Vieniems tai užima daugiau, kitiems mažiau laiko. Sportas mums turi būti malonumas, o ne savęs baudimas. Aišku, nieko nėra be pastangų ir užsispyrimo. Reikia įsivesti režimą, pavyzdžiui, per 20 ar 30 dienų daryti pratimus, kurie iš pradžių nesuteiks euforijos, nes stebuklų nebūna, bet po to mėnesiuoko pajausime, kaip pozityviai kūnas priima mūsų aktyvumą, kaip jis ištroškęs vandens. Beje, labai svarbu gerti vandenį.*

J. S.: *Išduok man paslaptį, ką daryti, kad sportuojant norėtumsi gerti vandens. Niekaip to neperprantu. Jeigu tik sportuodama jo atsigeriu, tas kliuksinčio skrandyje vandens jausmas yra nemalonus ir, atrodo, net po to vieno gurkšnio nesinori tęsti pratimų.*

S. G.: *Iš tikrųjų ta mūsų vandens pertraukėlė nėra skirta jo atsigeriti. Vandeniui suvilgytos lūpos duoda smegenims signalą, kad duodame erdvės ir priimame tai, ką kūnas darė. Tai savotiškas atsidusimas, jėgų papildymas tolesniems judesiams. Atsigerdamas vandens, siunti signalą, kad dabar pailsėsi ir turėsi daugiau jėgų. O jeigu, kaip tu sakai, nemėgsti gerti, vadinasi, per daug gurkšnojai. Tas lūpų suvilgymas leidžia pratimams nenusibosti. Mat jeigu ištiesai darysime*

pratimus, natūralu, kad pasidarys nemalonu ir nusibos. O kalbant apskritai apie vandens gėrimą, gerkime jo daug per dieną. Dėl vandens mūsų veidas ima švytėti, dingsta spuogai, jaučiame, kad po darbų dar vakare mums norisi eiti ir ką nors daryti.

J. S.: *Ar pradėjus sportuoti svarbu subalansuoti mitybą?*

S. G.: *Viską, ką darom, reikia daryti su saiku ir po trupučiuką. Jeigu ką labai drastiškai pakeisime, paprastai kūnas atmes. Jeigu pamaži įvedame sveikesnį gyvenimo būdą per sportą, natūraliai siekiame taip pat sveikesnio maisto. Sakykim, jeigu pasportavę suvalgysim spurgą, tikriausiai labai gerai nesijausime. Pasportavus tikriausiai labai norėsis vandens atsigeriti ar ko gaivaus suvalgyti.*

J. S.: *Aš labai dažnai skundžiuos sąnarių skausmais. Lyg sena nesu, bet sąnariai girgžda kaip senos durys. Esu tikra, kad pas Tave irgi ateina sąnarių skausmais besiskundžiančių žmonių.*

S. G.: *Tas girgždėjimas – dėl to, kad turime nepakankamai sąnarinio skysčio. Per judesį atsiranda jo daugiau. Tavo mirtas sąnarių skausmas kyla dėl sėdimo darbo. Kad ir dabar galime pamankštinti sąnarius – pasukti maža amplitudė rankas ties riešu. Iš tiesų mes esame ir sudėtingos, ir paprastos būtybės. Esmė – rasti tinkamą judėjimo būdą. Įdomu, kad jau pats judesys mažina kūne uždegimą. Tarkim, jeigu per-sitreniravome ir mums skauda raumenis, tai reiškia, kad juose yra uždegimas. Kūnas priešinasi. Taigi kuo sukėlei uždegimą, tuo ir gydykis. Rekomenduoju pasivaikščioti.*

Kineziterapijoje prie kiekvieno kliento ar paciento prieinama individualiai. Vienam reikia stabilizuoti, sustiprinti raumenis aplink skaudančią vietą, kitus atpalaiduoti, o treiems – atvirkščiai. Siekiama, kad skausmo ir diskomforto kūne būtų patiriama kuo mažiau. Taigi, buitiškai tariant, turime išsijudinti, bet ne taip, kad galėtume ant rankų atsistoti. Ne čia esmė. Esmė – judėti ir jaustis gerai. O rezultatai priklauso nuo siekiamo tikslo.

J. S.: *Kai kam atrodo, kad judėdami daugiau žalos pasidarys.*

S. G.: *Nejuda, nes skauda, tinsta, gelia, maudžia, duria. Kūnas įsitempia ir nenori pajudėti. Atsirandama užburtame rate. Reikia tik norėti pabandyti, užsispirti penkiolika minučių per dieną pavaikštinėti, ir iš karto judesys bus lengvesnis bei tie skausmai mažės. Tuomet pamatysime, kad kūnui nieko blogo neatsitinka. Baimė judėti vadinama kinezifobija. Žmonės bijo judėti, nes yra įsitikinę, kad jeigu pajudės – nuo to bus tik blogiau. Tai nereiškia, jog ką žmogus padarydavo, būdamas dvidešimties, padarys ir sulaukęs penkiasdešimties. Negalima pulti stačia galva į treniruotes. Visą daryti pamažu, palaipsniui ir su sveiku protu.*

J. S.: *Mano diedulis sakydavo, kad jam skauda kojas, bet kas dieną vaikščiodavo, krutindavo jas. Ir šiandien atsimečiau, kaip atsistojęs kojas ties keliais lankstė. Ir kitiems sakydavo: „Raikia krutėc, ba kap acigulsi, tai ir gulėsi“.*

S. G.: *Šventa tiesa.*

Žolinės vainikai

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

VIRGINIJOS KARČIAUSKIENĖS NUOTR.

Punsko lietuvių kultūros namų 65-asis jubiliejus

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

VIRGINIJOS KARČIAUSKIENĖS NUOTR.

70-asis „Jotvos“ jubiliejus

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

VIRGINIJOS KARČIAUSKIENĖS NUOTR.

Tėviškės vaizdų pynė

Valdo Žilionio nuotr.

Valdo Žilionio nuotr.

Valdo Žilionio nuotr.

Vidos Valincienės nuotr.

Vidos Valincienės nuotr.

Vidos Valincienės nuotr.

Valdo Žilionio nuotr.

Birutės Oluv nuotr.

Ramonos Masionytės nuotr.

Birutės Oluv nuotr.

Ramonos Masionytės nuotr.

Birutės Oluv nuotr.

Lietuvos didvyrių žūties metinių minėjimas

NATALIJA CHŠANAUSKAITĖ

Liepos 15-oji ir 17-oji – tai svarbios datos ne tik lietuviams, bet ir lenkams. Šiomis dienomis minime dviejų Lietuvos didvyrių žygdarbio bei jų žūties metines. 1933 m. liepos 15 d. Steponas Darius ir Stasys Girėnas pakilo iš Niujorko Floydso Bennetto oro uosto. Jie perskrido Atlanto vandenyną, bet 16/17 naktį jų lėktuvus „Lituanica“ sudužo Kuhdamo kaime, Soldino apylinkėje (dabartinis Lenkijos Pščelniko kaimas).

Kaip kasmet Punsko mokyklos atstovai dalyvavo išvykoje į tą ypatingą vietą. Į Pščelniką septintų bei aštuntų klasių mokiniai ir Punsko lietuvių kultūros namų kaimo kapela „Klumpė“ išvykome liepos 16 d. Kelionė buvo labai ilga. Tai buvęs didelis iššūkis visiems. Liepos 16-osios vakarą Myslibuže dalyvavome renginio atidaryme. Scenoje pasirodė

„Klumpė“ bei kitos kapelos, muzikos grupės. Nors ir buvome pavargę, linksminomės ir žavėjomės dar nematytomis vietomis.

Sekmadienį Myslibužo žiedo sankryžai buvo suteiktas Dariaus ir Girėno vardas. Po to Pščelniko miške buvo minimos Lietuvos didvyrių S. Dariaus ir S. Girėno 88-osios žūties metinės. Pradžioje vyko Žodžio liturgija, vėliau pasisakė Myslibužo meras ir kiti svečiai. Supratome, kad prieš 88-erius metus skrydžiu per Atlantą legendiniu „Lituanicos“ lėktuvu išgarsėję Amerikos lietuviai Steponas Darius ir Stasys Girėnas, atrodo, amžiams įsirėžė į mūsų šalies istoriją ir viso pasaulio lietuvių sąmonę. Mes, Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokiniai, su vėliava rankose didžiavomės, kad esame toje vietoje, skaitėme skaitinius, padainavome dvi dainas – „Už žalių

miškelių“ ir „Atskrend sakalėlis“.

Po minėjimo visi dalyviai pasivažiavome keptomis dešrelėmis, skaniais pyragais, maloniai pabendravome. Mūsų vėl laukė ilgas kelias. Namų grįžome linksmai dainuodami, kupini emocijų, įspūdžių, naujų žinių ir pažinčių.

Kelionė buvo ilga, bet labai prasminga. Tikrai verta aplankyti tokią ypatingą ir mums svarbią vietą. Sunku patikėti, jog stovėjome ir palikome savo pėdas ten, kur žuvo Darius ir Girėnas. Už šią išvyką tariame nuoširdžiai ačiū mokyklos direkcijai bei mus lydėjusioms mokytojoms, Lenkijos lietuvių draugijai ir rėmėjoms: Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai.

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Stepono Dariaus ir Stasio Girėno žūties vietoje Pščelnike esančio paminklo ir klėtėlės priežiūrą remia Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Dariaus ir Girėno transatlantinio skrydžio 88-ųjų metinių minėjimą rėmė Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija.

Is Punsko mokyklos archyvo

Iškeliavo į amžinybę mano sesuo Aldona

KOSTAS LEONČIKAS

*Amžiams užsimerkė Tavo akys,
Lūpos neprabils jau niekada.
Liko tuštuma, liepsnelės žvakčių
Ir prisiminimas – lyg negyjanti žaizda.*

Punsko lietuvių kultūros namai (LKN) buvo įkurti 1956 m. birželio 21 d. Taigi jau praėjo 65 metai. Per tą laiką labai daug kas pasikeitė šios įstaigos gyvavime. Keitėsi vadovai, darbuotojai, muzikos instrumentai, technika, veikla, patalpos. Viena iš pirmųjų darbuotojų, pradėjusi darbą naujai įkurtoje įstaigoje, buvo mano sesuo Aldona Katrė Leončikaitė-Kislo (Kislo). Šiame straipsnyje norėčiau skaitytojams priminti kai kuriuos jos kultūrinio darbo faktus, aprašytus „Aušroje“, knygoje „Lietuvių kultūros namams – 40“ (Prisiminimai), bei pasidalinti savo prisiminimais. Su sese Aldona man teko labai daug bendrauti, daugiausia gyvenant Punske ir Suvalkuose.

Ji gimė 1932-11-17 Juozo Leončiko ir Ievos Sidarytės šeimoje Klevų kaime. Buvo vyriausia iš šešių šeimos vaikų. Dvi jaunesnės sesės labai trumpai gyveno. Vaikystė prabėgo labai didelėje šeimoje, kadangi tame pačiame ūkyje dar gyveno mano tėvo mama, jo broliai ir seserys. Kadangi name buvo labai ankšta, ilgus metus Aldonai reikėjo miegoti svirne. 1944 m. tris mėnesius mūsų ūkyje gyveno grįžusi iš Lietuvos Vinikaičių šeima (mano mamos sesers Magdalenos). Tada čia buvo net 14 asmenų. Mano tėvų šeima viena ūkyje pradėjo gyventi nuo 1948 m. pradžios, kai tėvo brolis Jurgis su savo mama ir sesers dukra Gene Macikonyte

persikėlė į kitą ūkį Klevuose. Tėvas su broliu pasidalijo žeme. Tėvams ir vaikams buvo labai didelis džiaugsmas, kadangi name pasidarė daug vietos ir jau nereikėjo miegoti svirne.

1939 m. Aldona turėjo pradėti lankyti pagrindinės mokyklos pirmą klasę, bet dėl vokiečių okupacijos per 5 metus negalėjo mokytis. Savo mokslus pradėjo 1944 m. Klevų pagrindinėje mokykloje. Paskui mokėsi Lumbiuose. Septintą klasę baigė Seinų pagrindinėje mokykloje. Besimokydama Seinuose susipažino su Aldona Pečiulyte-Leončikiene iš Vidugirių Būdos, su kuria labai ilgai draugavo. Iš to laikotarpio prisimenu, kai į mano tėviškę ji atvažinėdavo dviračiu. 1949 m. Aldonai tėvas davė pinigų, kad galėtų įsigyti naują moterišką dviratį. Ji nuvažiavo į Suvalkus, parduotuvėje prie dabartinės Marios Konopnickos aikštės nusipirko moterišką dviratį „Junak“ ir juo parvažiavo namo. Mano vyresnysis brolis Vitas, pamatęs naują dviratį, labai norėjo juo važinėti. Sesuo Aldona važinėdavo dviračiu į Seinų pagrindinę mokyklą. Paskui juo daug naudojosi brolis Vitas. Tuo laiku Klevuose dviračių buvę labai mažai. Žinau, kad dar besimokydama pagrindinėje mokykloje Aldona vaikščiodavo į netoliese esantį Klevų valstybinį ūkį užsidirbt. Ji ravėdavo burokus ir dirbo kitus darbus. Ūkis, be pinigų, dar duodavo nemokamai daržovių.

1950 m. sesuo baigė pagrindinę mokyklą. Kadangi ji buvo peraugėlė, stacionariai negalėjo toliau mokytis vidurinėje mokykloje. Nežinau, kas tėvą paragino važiuoti į Elką

pasiteirauti, ar būtų galimybė Aldonai mokytis vakariniame bendrojo lavinimo licėjyje. Tų pačių metų rugpjūčio pabaigoje ar rugsėjo pradžioje tėvas nusprendė su ja važiuoti į Elką. Vežimu iš Klevų į Suvalkus važiavo tėvas, mama, Aldona ir aš. Pakeliui sustojome Krasnapolyje ir Sary Folvarke. Krasnapolyje išimčiau medinį pastatą, prie kurio sukosi dideli sparnai kaip vėjo malūne. Tame pastate buvo staliaus dirbtuvė, kur vėjo jėga buvo varomos mašinos. Jis ir dabar stovi, tik be sparnų. Sary Folvarke tėvas nusipirko duonos. Privažiavus Suvalkų pakraštį mano atmintyje įstrigo raudonų plytų elektrinės pastatas prie geležinkelio linijos, kuris ir dabar stovi, bet jau seniai tuščias. Arklius su vežimu tėvas pastatė aikštėje prie Šv. Aleksandro bažnyčios. Jis mieste dar tvarkė kažkokius reikalus. Paskui vėlyvą popietę tėvas su Aldona nuėjo į geležinkelio stotį, o aš su mama vežimu važiavom namo. Dar sėdėjau iki Vygrių ežero, o paskui užmigau ir miegojau iki namų. Mama važiuodama visą laiką poteriavo. Namu parvažiavome nakčia. Kitą dieną aš namie ieškojau tėvo. Aldona Elke buvo priimta į vakarinį bendrojo lavinimo licėjų, o vėliau į keturmetės jaunimo muzikos mokyklos violončelės klasę. Greit susirado su tėvu kambarį. 1952 m. Elke, Žemės ūkio buhalterinės apskaitos technikume, pradėjo mokytis brolis Vitas. Per dvejus metus jie gyveno kartu išsinuomotame privačiame kambaryje paš Lietuvos lenkų Griškevičienę. Ši jiems daug pasakojo apie savo gyvenimą.

Iš šeimos albumo

Aldona Leončikaitė-Kislo prie Punsko ežero. 1957–1958 m.

Griškevičienė iki 1917 m. bolševikų surengto perversmo, vadinamo Spalio revoliucija, gyveno Maskvoje, kur dirbo konditerijos parduotuvėje. Čia ji kepė, pardavinėjo sausainius ir visokius saldumynus. Nors tuo laiku vyko Pirmasis pasaulinis karas, bet miesto parduotuvėse netrūko maisto produktų. Labai arti matė Leniną ir Staliną. Po perversmo iš parduotuvių dingo visos prekės. Labai sunku buvo nusipirkti bet kokių maisto produktų. Ji buvo priversta važinėti į pietų Rusiją pirkti miltų, bet traukiniu važiuojant atgal pirkinius paimdavo bolševikų pareigūnai. Paskui moteris persikėlė gyventi į Lietuvą.

Gyvendama Elke, Kalėdų, Velykų ir vasaros atostogas Aldona praleisdavo Klevuose. Tuomet labai daug bendraudavo su kaimo jaunimu. Jaunimas dažnai ateidavo į mūsų namus. Laiškus tėvams ji visada rašydavo lietuviškai. Kartą aš jai parašiau lietuviškai laišką, kuriame

pasigyriau, kad auginu triušius ir neseniai patelė atvedė daug triušiučių. Mano laišką ji buvo labai patenkinta. Vasarą ir žiemą sesuo kartais parvažiuodavo su savo drauge į Klevus.

1954 m. Aldona baigė Elko keturmetę muzikos mokyklą. Gavo paskyrimą studijuoti Varšuvos konservatorijos violončelės klasėje. Tačiau studijuoti negalėjo, nes neturėjo savo muzikos instrumento. Tėvai atsisakė nupirkti dėl didelės kainos. Tais pačiais metais po atostogų brolis Vitas persikėlė gyventi į mokyklos bendrabutį. Ilgas atostogas praleido Klevuose. Dabar sunku man pasakyti, kas tą vasarą ėmėsi iniciatyvos Klevuose suorganizuoti kultūrinį renginį, kurio žmonės buvo labai pasiilgę. Pasiūlyti galėjo mano sesuo, kaimo jaunimas ar lietuvių kalbos mokytojas Antanas Čeplinskas. Aldona su Klevų mokyklinio amžiaus mergaitėmis, jaunimu ir suaugusiais parengė lietuvišką

programą, kurią sudarė šokiai, dainos, vaidinimas, eilėraščiai ir monologai. Daugiausiai repetuodavo šokiadienių vakarais ir sekmadieniais mano gimtinėje. Mergaitės repetuodavo dieną. Nors buvo darbmetis ir žmonės turėjo nemažai darbų, į repeticijas susirinkdavo daug jaunimo ir suaugusiųjų. Tada buvo labai didelis noras repetuoti. Sesei aktyviai talkino Antanas Čeplinskas ir Jurgis Marcinkevičius. Prisimenu, kaip per repeticijas mano tėvas dainavo savo pamėgtą dainą „Anoj pusėj ežero“. Jis išgirdo ją iš lietuvių karių, kurie dainuodavo 1918–1920 m., būdami Klevų dvaro. Kultūrinis renginys vyko tų metų rugsėjį kaimo seniūno, agronomo Jurgio Leončiko kluone. Pasižiūrėti atvyko ne tik Klevų, bet ir kitų kaimų gyventojai. Taip pat naujas Lumbių pagrindinės mokyklos vedėjas Česlavas Pučilovskis (Czesław Puczyłowski). Mergaitės šoko dėvėdamos iš popieriaus pasiūtas sukneles. Aš taip

pat renginyje dalyvavau ir labai gerai jį išminiau – visam gyvenimui. Tai buvo pirmas viešas kultūrinis renginys Klevuose po Antrojo pasaulinio karo. Savo prisiminimais apie jį pasidalijo Birutė Marcinkevičiūtė-Rėkienė straipsnyje „Prisiminimai iš gimtojo Klevų kaimo“ („Aušros“ 1989 m. 4/87 nr., 14 p.).

Tų pačių metų rudenį mano sesuo įsidarbino Elko kultūros namuose. Tris dienas dirbo Elke ir tris Stradūnų (7 km nuo Elko) svetainėje. Dirbdama dažnai parvažiuodavo viena arba su drauge namo. Anksčiau parašydavo laišką, kada parvyks. Tuomet su tėvu vežimu važiuodavom į Seinus jos parsivežti.

1955 m. su Elko delegacija ji dalyvavo Pasaulio jaunimo ir studentų festivalyje Varšuvoje. Man tada parvežė didelį žuvies formos čiupliamą raudoną saldainį. Pajuokavo, kad pagavo Vyslos upėje. Ekskursijos gidas delegaciją nuvedė į ką tik pastatytus milžiniškus Kultūros ir mokslo rūmus. Parodė tik žemai įrengtas sales.

1956 m. pas sesę į Elką atvažiavo tuometinis Seinų apskrities liaudies tarybos vicepirmininkas Stasys Marcinkevičius ir visuomenės veikėjas Algirdas Skripka – kalbinti, kad ji per-eitų dirbti į naujai įsikūrusius Punsko lietuvių kultūros namus. Jie šiuo reikalu antrąkart tais pačiais metais per javapjūtę buvo atvykę į Klevus. Taip pat ragino persikelti per mano tėvą žymus Seinų ir Punsko krašto veikėjas Juozas Maksimavičius, kurį tėvas labai gerai pažinojo. Aldona ilgai mąstė, kokį priimti sprendimą. Tuo reikalu ji pasitarė su tėveliais. Tada tėvas jai pasakė maždaug taip: „Žinai ką? Jeigu mokytojai Vaina ir Stoske-liūnas persikėlė į Punską su šeimomis ir gyvena, tai tu viena taip pat galėsi gyventi ir nepražūsi.“ Pagaliau sesuo apsisprendė persikelti į Punską. Kai pateikė prašymą atleisti iš darbo Elko apskrities kultūros skyriaus vedėjui, tas labai nustebo ir jo nepasirašė. Per savaitę liepė apsigalvoti. Paklausė, iš

kur ji kilusi, kur yra Punkskas. Kai sužinojo, kur jis yra ir kokias tai vietas, pasakė: „Kaipgi tu ten dirbsi? Elektros nėra, vandentiekio nėra, dujų nėra, autobusas nevažinėja. Gerai pagalvok.“ Tuomet gyvenimo sąlygos Elke buvo žymiai geresnės negu Suvalkuose.

1956 m. rugsėjo 15 d. pradėjo dirbti Punksko lietuvių kultūros namuose instruktore. Ją įdarbino Seinų apskrities liaudies tarybos pirmininkas Malčinskis (Malczyński). Apsigyveno Jono ir Rožės Judickų name ir pradėjo darbą su lietuvių visuomene. Vedėjas buvo mokytojas Juozas Vaina. Punksko gyventojai priėmė ją nuoširdžiai. Važinėjo po Punksko ir Seinų krašto kaimus, kuriuose ruošė vaidinimus ir mokė šokių. Labai malonu buvo jai dirbti su Kreivėnų kaimo jaunimu, kuris buvęs gerai organizuotas. Prisimenu, kad tais pačiais metais pradėjo su Klevų jaunimu ruošti vaidinimą. Repeticijos vykdavo mano tėviškėje. Vaidinimas parodytas 1957 m. žiemą agronomo Jurgio Leončiko name. Žinau, kad šokių mokė Vilkapėdžiuose, o vaidinimą paruošė su Vidugirių jaunimu. Iš Punksko per Suvalkus ir Seinus atvažiuodavo į Klevus, o paskui pusbrolis Albinas Marcinkevičius rogėmis vežiodavo ją į Vidugirius. Kartais manęs prašydavo perduoti žinią, kada vyks repeticija. Eidavau į Vilkapėdžius ir pas Klevų Algirdą Buračiauską. Patį vaidino, dainavo ir šoko. Grojo pianinu, violončele, mandolina ir akordeonu.

Tuomet buvo labai kuklios reper-tuaro pasirinkimo galimybės. Vaidinimui statyti reikėjo gauti leidimą iš Seinų apskrities kultūros skyriaus, norint parodyti jį žiūrovams. Taip pat reikėjo apskrities milicijos leidimo. Iki 1959 m. Aldona buvo tik viena instruktorė LKN, tad vadovauti visiems kaimo saviveiklos kolektyvams buvę neįmanoma. Labai daug padėdavo kaimo mokytojai ir visuomenininkai. Be jų pagalbos sunku

būtų buvę ką nors nuveikti. 1959 m. ji tapo LKN vedėja. Anksčiau šias pareigas ėjo Bronius Nevulis iš Vidugirių Būdos. Daug važinėdavo į įvairius kursus.

1957 m. gavus iš giminės kvietimą sesuo Aldona labai norėjo nuvažiuoti į Lietuvą. Jos noras neišsipildė, kadangi tų metų liepą ir rugpjūtį Maskvoje vyko Pasaulio jaunimo ir studentų festivalis ir neleista įvažiuoti į Sovietų Sąjungą su kvietimais. Paskui pasibaigė kvietimo galiojimo terminas.

1958 m. rugsėjo pradžioje pradėjau mokytis Punksko mokykloje ir bendrojo lavinimo licėjuje lenkų ir lietuvių dėstomosiomis kalbomis. Taip tada vadinosi dabartinis Punksko Kovo 11-osios licėjus. Apsigyvenau Jono ir Rožės Judickų mediniame name dabartinėje Gegužės 1-osios gatvėje kartu su sesėmis Aldona ir Onute. Tuomet namas buvo geros būklės ir stovėjo labai arti mokyklos. Turėjo du priebučius: vieną iš rytų, o kitą iš vakarų pusės. Kiemelis buvo grįstas akmenimis. Šalia namo buvęs griovys, besitęsiantis nuo ežero į balą, kur žiemą čiuožinėdavau pačiužomis. Šalia griovio – takas į ežerą. Sesers nuomojamas butas buvo ant aukšto. Čia buvo nedidelis kambarys, virtuvė, dvi palėpės, prie virtuvės erdvė, kurioje stovėjo lova ir staliukas. Čia aš gulėjau ir, kai buvo šilčiau, ruošdavau pamokas. Naudojomės maža pašiure, kur laikėme anglį, malkas ir dviratį. Dažniausiai aš nešiodavau vandenį iš šulinio, esančio šalia mūrinio namo, kuriame gyveno Punksko parapijos vargonininkas ir vikaras. Šulinys buvęs gana toli.

Pradžioje man sunku buvo apsiprasti su nauja gyvenimo vieta. Pasikeitė gyvenimo sąlygos, mokykla, mokytojai, mokiniai ir aplinka. Klevuose man buvo viskas sava. Punkske turėjau pratintis prie naujo gyvenimo. Praėjo kiek laiko, kol su viskuo apsipratau.

Sesuo Aldona išsiuntė mane mokytis groti pianinu pas Punksko parapijos vargonininką Pacevičių

(Pacewicz), bet po kelių pamokų jis liepė man jau neateiti, kadangi nedariau pažangos.

Tų pačių metų rugsėjo pradžioje Punksko ambulatorijoje (sveikatos centre) pradėjo dirbti ką tik baigęs Gdansko valstybinę 3 metų felčerių mokyklą ir bendrojo lavinimo licėjų Antoni Kislo (Kisło), į kurį vėliau kreipėmės vardu Tolek. Čia mano sesuo Aldona susipažino su juo ir pradėjo draugauti. Civilinę santuoką jie sudarė 1959 m. rugsėjį. Ta proga Judickų name (žemai) vyko kuklios vaišės, kuriose dalyvavau aš ir mano sesuo Onutė. Truputį padainavo ir pašoko LKN. Labai greit po santuokos, spalio 1 d., A. Kislo pradėjo studijuoti Balstogės medicinos akademijoje. Per šešerius studijų metus gyveno atskirai. Parvažiuodavo į Punkską vieną kart per mėnesį arba dažniau. Atostogų metu, liepą, rugpjūtį ir rugsėjį, jis dirbo Seinų greitojoje medicinos pagalboje ir kartais Punksko ambulatorijoje. Važinėdavo iš Punksko į Seinus dviračiu, vėliau autobusu. Galvoje turėjo du rūpesčius: mokslą ir šeimą. Nebuvo lengva suderinti šiuos dalykus. 1960 m. liepos 16 d. sesuo su savo vyru susitokė Seinų bažnyčioje. Didelės vestuvės vyko mano tėviškėje Klevuose. Jose, tarp kitko, dalyvavo A. Kislo tėvas su antrąja žmona, sesuo, brolis ir giminės. Akordeonu grojo Jonas Šliaužys iš Kampučių, smuiku Nevulis iš Burukų. Vestuvės praėjo ramiai. Kislo šeima dažnai Kalėdas ir Velykas švėdavo kartu su Leončikais Klevuose.

1961-12-26 sesuo Suvalkuose pagimdė dukrą Gražiną. Pakrikštijo ją Punksko bažnyčioje. Labai trumpai savo anūke pasidžiaugė mano mama. Ji pabuvo savaitę Punkske, o paskui išvyko į Klevus. 1962-01-20 mama staiga naktį mirė. Šeima nežinojo, kelintą valandą. Tai buvo labai didelis išgyvenimas visai šeimai.

Į mūsų nuomojamą butą Judickų name atėdavo labai daug įvairiausių asmenų: LKN darbuotojai, sesers

draugės, visuomenininkai, jos vyro draugai ir giminės. Ateidavo ir mano draugai, bet daug rečiau.

1962 m. baigiau Punsco licėjų ir išsikėliau iš Punsco. Paskui lankydavau Kislų šeimą įvairiomis progomis. 1964 m. rugsėjį Punske sesuo pagimdė antrą dukrą Elžbietą. 1965 m. gegužę vyras baigė Balstogės medicinos akademiją ir nuo birželio 1 d. įsidarbino Seinų ligoninėje. Tų pačių metų spalį visa šeima persikėlė gyventi į Seinus, į naujai pastatytą daugiabutį namą. Paskui du kartus Seinuose keitė butą. Čia sesuo pagimdė sūnų Andžejų.

1975 m. Suvalkai tapo naujos vaikų vadovų administracijos centru ir mieste pradėta reorganizuoti gydymo įstaigas. Tais pačiais metais vaikų vadovų gydytojo paliepimu A. Kislo buvo pavesta Suvalkuose organizuoti tuberkuliozės dispanserį ir reorganizuoti ligoninės plaučių ligų skyrių. 25 metus jis buvo Suvalkų ligoninės plaučių ligų skyriaus ordinatorius. 1977 m. vasarą Kislų šeima persikėlė

gyventi į Suvalkus. Gavo iš butų kooperatyvo didelį butą naujame daugiabutyje. Aldona santuokoje su vyru išgyveno beveik 62 metus. Susilaukė dviejų dukrų, vieno sūnaus, penkių vaikaičių ir trijų provaikaičių. Visada domėjosi mūsų krašto lietuvių kultūrinio gyvenimu. Kiek leido sveikata, nuolat skaitydavo lietuviškus leidinius, knygas, žiūrėdavo Lietuvos televizijos programą. Mėgo siuvinėti, megzti, dirbti sode ir bendrauti su šeima, rūpintis jos reikalais. Maloniai prisimindavo darbą Punske, kadangi nuveiktas darbas nenuėjo veltui, o kultūrinė veikla dabar pasiekė labai aukštą lygį. Labai ilgai gyvenime jai teko kentėti dėl įvairių ligų. Mirė 2021-08-08 Suvalkų hospise.

Punsco lietuvių kultūros namai apie mirusią Aldoną išsakė tokius žodžius: „Esame nepaprastai dėkingi, kad likimas atvedė Aldoną į Punską. Ji buvo stipri Punsco lietuvių kultūros namų grandis. Nešė šviesą labai sunkiais laikais, kuomet nebuvo automobilių ir telefonų. Pėsčiomis

eidavo daug kilometrų į kaimus, kur skleidė lietuvių kultūrą žmonėms. Ji buvo šviesuliukas, kurio švytėjimas juntamas ir šiandien. Už tai ją labai vertiname, esame jai dėkingi ir mūsų atminty išliks visam.

Lai Dievas Jai nušviečia kelius Aukštybėse.“

Per šermenis laidojimo namuose Suvalkų lietuviai sugiedojo vieną dalį rožančiaus ir dvi giesmes. Gedulingų mišių Suvalkų Sv. Vaitiekaus bažnyčioje metu Punsco lietuvių kultūros namų giesmininkai sugiedojo dvi giesmes, lietuviškai perskaitytas skaitinys ir sugiedotos psalmės. Aš perskaičiau atsisveikinimo žodžius lietuvių ir lenkų kalbomis. Kapinėse Bakalaževska gatvėje LKN giesmininkai sugiedojo „Viešpaties angelą“.

Šaltiniai

„Aušra“, 1996.VI.1–30, nr. 11–12, p. 12–14.

„Punsco lietuvių kultūros namai 1956–2016“, Punsco „Aušros“ leidykla, 2016, p. 50–55.

Atsisveikinimo kalba, pasakyta per Aldonos Kislo laidotuves

Gerbiami laidotuvių dalyviai,

su giliu liūdesiu išlydime į amžinojo poilsio vietą mirusią Aldoną Katrę Leončikaitę-Kislo, kuri su savo vyru Antoni Kislo santuokoje išgyveno beveik 62 metus. Susilaukė dviejų dukrų, vieno sūnaus, penkių vaikaičių ir trijų provaikaičių. Leončikų šeimoje iš šešių vaikų ji buvo vyriausia. Mokytiis pagrindinėje mokykloje pradėjo 1944 m., kai sunaikinta per II pasaulinį karą Lenkijos valstybė kėlėsi iš griuvėsių. Gyvenimas visiems buvo labai sunkus, taip pat mokyklų mokiniams. Tada trūko gyvenimui visko. Baigusi Seinų pagrindinę mokyklą, įstojo į Elko keturmetės jaunimo muzikos mokyklos violončelės klasę. Ją baigė

1954 m. Pradžioje dirbo Elko kultūros namuose ir Stradūnų svetainėje.

1956 m. gavo pasiūlymą iš Seinų apskrities liaudies tarybos vicepirmininko Stasio Marcinkevičiaus ir visuomenės veikėjo Algirdo Skripkos pereiti dirbti į naujai įsikūrusius Punsco lietuvių kultūros namus. Nelengva jai buvo apsispręsti pereiti, kur blogesnės gyvenimo sąlygos. Tuo laiku Punske nebuvo elektros, vandentiekio, kanalizacijos, nevažinėjo autobusai į Seinus ir Suvalkus. Pasitarus su tėvais nusprendė įsidarbinti Punsco lietuvių kultūros namuose. Ji buvo viena iš pirmųjų, įsidarbinusių šioje įstaigoje. Dirbti pradėjo 1956 m. rugsėjo 15 d., o baigė 1965 m. Pradžioje buvo instruk-

torė, o vėliau vedėja. Punsco ir Seinų krašto kaimuose ruošė vaidinimus, mokė šokių. Taip pat pati vaidino, šoko ir dainavo. Labai didelę paramą vykdant kultūrinį darbą teikė kaimo mokytojai ir visuomenininkai. Be jų pagalbos sunku būtų buvę ką nors nuveikti. Maloniai prisimindavo darbą Punske, kadangi nuveiktas darbas nenuėjo veltui, o kultūrinė veikla dabar pasiekė labai aukštą lygį.

Paskui persikėlė su šeima į Seinus, o vėliau į Suvalkus. Visada domėjosi mūsų krašto lietuvių kultūrinio gyvenimu. Kiek leido sveikata, nuolat skaitydavo lietuviškus leidinius, knygas, žiūrėdavo Lietuvos televizijos programą.

Labai ilgai jai teko kentėti dėl įvairių ligų. Tegul ilsisi ramybėje...

Partizanas Boleslovas Vailionis

GINTARAS LUČINSKAS

Boleslovas Vailionis, Vinco sūnus, gimė 1913 m. Seinų apskrityje, Leipalingio valsčiuje, Jovaišių kaime. Tėvai buvo ūkininkai. Baigęs Jovaišių pradinę mokyklą, dirbo tėviškėje. Tarnavo Lietuvos kariuomenėje, 9-ajame pėstininkų pulke Marijampolėje. Vėliau kartu su broliu Jonu ūkininkavo.

Antrosios sovietinės okupacijos pradžioje Boleslovas Vailionis išėjo partizanauti, pasirinkęs slapyvardį Narsuolis. Įstojęs į Dainavos apygardos Šarūno rinktinės Seirijų batalioną (vėliau – Karininko Antano Juozapavičiaus grupė, tėvūnija), tapo 3-iojo būrio kovotoju. Šarūno rinktinės vado Benedikto Labėno-Kariūno 1947 m. lapkričio 6 d. įsakymu kartu su Antanu Vailioniu-Špoku ir Juozu Stravinsku-Jokeriu pervestas į Karininko Antano Juozapavičiaus grupės 1-ąjį būrį, vėliau paskirtas šio būrio vadu bei Šarūno rinktinės vado pavaduotoju.

1951 m. rugsėjo 27 d. Boleslovas Vailionis-Narsuolis žuvo kovoje su okupantų kariuomene Bestraigiškės miške, prie Demeniškių kaimo, kartu su Dainavos apygardos vadu Juozu Gegužiu-Diemedžiu, Šarūno rinktinės vadu, Dainavos apygardos vado pavaduotoju Broniumi Šalaševičiumi-Žilvičiu, Šarūno rinktinės vado adjutantu Gediminu Urmanavičiumi-Pavasariu, DLK Mindaugo tėvūnijos partizanų Stasiu Krukoniū-Žvaigždikliu po MGB provokacijos (panaudojo užverbuotą Bronių Saveikį-Klajūną ir grupę agentų smogikų „sokolovininkų“, perrengtų lenkų partizanais). Sužeistas ir suimtas Karininko Antano Juozapavičiaus tėvūnijos vadas Juozas Karpavičius-Medelis, kuris vėliau

MGB užverbuotas. Partizanų palai-
kų paslėpimo vieta nežinoma.

Aktas

1951 m. rugsėjo 27 d., Alytus

Mes, Lietuvos SSR MGB 2-N valdybos bendradarbiai – skyriaus viršininko pavaduotojas majoras Daniloovas, skyriaus viršininko pavaduotojas vyr. leitenantas Kurinkovas, vyr. įgaliotinis vyr. leitenantas Martusevičius ir įgaliotinis leitenantas Popovas surašėme pastarąjį dokumentą dėl to, kad 1951 m. rugsėjo 27 d., vykdant čekistinę karinę operaciją Veisiejų rajone, Bestraigiškės miške, buvo likviduoti:

1. Vadinamosios Pietų srities vado pavaduotojas ir Dainavos banditų apygardos vadas Diemedis – Gegužis Juozas.

2. Vadinamosios Dainavos banditų apygardos štabo viršininkas ir Šarūno banditų brigados vadas – banditas Žilvitis.

3. Šarūno banditų brigados vado adjutantas – banditas Pavasaris ir banditų vadas Narsuolis, Skirmantas ir Žvaigždikis.

Paimti ginklai: PD-1 kulkosvaidis, du PPŠ automatai, du SVT šautuvai, vienas užsieninės gamybos šautuvas, 7 įvairūs pistoletai, penkios RG-42 granatos, 800 vnt. šovinių, žiūronai, radijo aparatas ir įvairių banditų dokumentų.

Majoras Daniloovas

Vyresn. leitenantas Kurinkovas

Vyresn. leitenantas Martusevičius

Leitenantas Popovas

Tikra: LSSR MGB 2-N valdybos 2 skyriaus vyr. operatyvinis įgaliotinis vyresn. leitenantas Aleksandrovas.

Lietuvos kariuomenės karys Boleslovas Vailionis. 1936 m.

2002 m. liepos 16 d. LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija suteikė kario savanorio teisinį statusą Boleslovui Vailioniui (po mirties). 2002 m. rugpjūčio 22 d. krašto apsaugos ministro įsakymu Boleslovui Vailioniui suteiktas kapitono laipsnis (po mirties).

Literatūra

1. Kuckailis Juozas. 2010-ųjų metų Leipalingio kalendorius. Vilnius, 2010, p. 14.

2. Kašielionis Bronius. Dainavos partizanai: Šarūno rinktinė (dokumentai ir prisiminimai). Vilnius, 1999, p. 448, 449.

3. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 8. Vilnius, 2008, p. 136, 406.

4. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 10. Vilnius, 2015, p. 296.

5. Rimkus Henrikas. Lietuvos partizanų Dainavos apygardos kronika 1944–1954 m. (rankraštis). Alytus, 1998, p. 96, 100, 101.

Knygą išleidęs V. Denisenko: „Propaganda bando mus paveikti, tačiau didžiausia Kremliaus propagandos auka – Rusijos gyventojai“

Dr. Viktoras Denisenko – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto žurnalistikos ir medijų tyrimo lektorius, propagandos ir informacinių karų ekspertas – išleido knygą „Propagandos apsupty“. Joje neišvengta ir aktualijų – propagandos veikimo būdų pasauliui susidūrus su COVID-19 pandemija ir Baltarusijoje kilus taikioms protestuotojų akcijoms prieš sufalsifikuotus šalies prezidento rinkimų rezultatus.

„Niekada nepailstantys propagandos kūrėjai žaidžia mūsų emocijomis, jausmais, viltimis. Jie kuria manipuliavimo technikas, pramanus ir mitus, naudojami spragomis, kurias mato mūsų visuomenėje, švietimo ir politikos srityse. Knygos autorius dr. V. Denisenko, pasitelkdamas akademinės visuomenės, žiniasklaidos atstovus, analizuoja mums visiems, rodos, gerai žinomą propagandos reiškinių, jo tikslus ir grėsmes bei siūlo efektyviausius būdus, kaip su tuo kovoti.

Autorius ir ekspertai moko mus būti kritiškus, išmokti atskirti melagingas naujienas ir istorijas nuo tikrų, nes propaganda dažnai yra žudikė, o informacinis karas kartais tampa tikro karo pradžia arba jo dalimi“, – teigia knygos pristatymą rengusi Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Jos Dokumentinio paveldo tyrimų departamento Lituanistikos skyriaus vyriausioji tyrėja Silvija Stankevičiūtė kalbino knygos „Propagandos apsupty“ autorių.

Silvija Stankevičiūtė: Propaganda, informacinis karas, netikros žinios – sąvokos, lydinčios mūsų

kasdienybę ne tik žodžio, bet ir realaus poveikimo prasme. Šiomis dienomis mus pasiekia milžiniški informacijos srautai. Dėl to galbūt dingsta ir budrumas. Tai ypač veikia karantino metu, kai didelė dalis mūsų veiklų persikėlė į internetinę erdvę. Melagingos informacijos gausą pažymi ir Jūsų knygos pavadinimas. Nors žinau, kad jis ir keitėsi: įrašė socialiniame tinkle dalijotės prisiminimais, kad kelias iki knygos buvo ilgas, kad keitėsi ir pirminė idėja, koncepcija, pavadinimas. Gal galite sugrįžti į pradžią – kokios dvejonės ir iššūkiai pasitiko vystant šį darbą?

Viktoras Denisenko: Pradžia buvo kiek netikėta. Viskas prasidėjo nuo tarptautinio tyrimo, kuriame mane pakvietė dalyvauti mano geras draugas, analitikas Andrejus Jelisejevas, žmogus iš Baltarusijos, kuris dabar nagrinėja ir propagandos klausimus. Tyrimas buvo ambicingas – planavome dirbant didelėje ekspertų grupėje pabandyti pamatuoti Vidurio ir Rytų Europos valstybių visuomenių atsparumą dezinformacijai. Tyrimas buvo grindžiamas metodologija, pagal kurią kiekvienoje iš valstybių kalbiname vietinius ekspertus, užduodami esminius klausimus apie tai, kokie procesai vyksta. Aš buvau atsakingas už Lietuvą. Kalbinau savo kolegas, o tie pokalbiai man asmeniškai buvo labai įdomūs, turiningi.

Projektas baigėsi, tačiau man ramybės vis neduodavo mintis, kad į galutinį tekstą pateko tik maža

dalis įžvalgų – reikėjo viską sukonzcentruoti, supaprastinti. Labai daug kas liko parašėse.

Mano pirminė idėja – būtų smagu publikuoti interviu. Darbinis pavadinimas žymiai kuklesnis, nuobodesnis – „Pokalbiai apie propagandą“. Tačiau pradėjau galvoti, kad reikia įvado, konteksto. Ėmiau rašyti – tai dariau dvejus metus. Maniau, kad parašysiu greičiau, tačiau prisidėjo kiti darbai, kiti užsiėmimai ir viskas užsitęsė.

Pagaliau turėjau rankraštį, kurį mačiau kaip mokslinį kūrinį, gal monografiją. Bet kolegos pasakė, kad iki jos toli. Buvo metas, kai laikiau rankraštį ir galvojau, ką su juo daryti: rankraštis yra, kažką daryti reikia, bet toks momentas, kai rankos nusviro.

Tačiau – sutapimas – VU leidykla sumanė mokslo populiarinimo knygų seriją. Pateikiau rankraštį ir jis buvo atrinktas – tapo viena pirmųjų šioje serijoje publikuotų knygų. Reikėtų paminėti, kad dirbau su redaktore, nemažai buvo kalbama. Įdomu tai, kad apie tuos interviu, kuriuos iš pradžių mačiau kaip knygos ašį, redaktorė pasakė, jog tai – nuobodžiausia dalis. Šitai galima suprasti: tie interviu buvo moksliniai – tai struktūruotas interviu, kai kiekvienam ekspertui užduodi tuos pačius klausimus. Atsakymai būna skirtingi, bet kai kalbame apie 12 interviu, kai 12 pokalbių skaitai apie tą patį su nedidelėmis variacijomis – ne pats lengviausias skaitalas.

Įsiklausiau į patarimą – ta dalis iš knygos dingo, bet tam tikros įdomiausios įžvalgos pateiktos antroje

dalyje. Ten pabandžiau ekspertų įžvalgas pacituoti po vieną kartą, o kai kurių – ir daugiau.

S. S.: Jūsų mokslinio įdirbio ir mokslo populiarinimo žanro simbiozė labai vykusi. Su dabartinėmis aktualijomis kiekvienas skaitytojas atras kažką savo, kažką naujo. Tikriausiai šiame žanre tai ir yra didžiausias pasiekimas: kad svarbūs dalykai būtų išdėstomi patraukliai ir kad kiekvienas atrastų ką naujo.

Jūsų knygoje daug dėmesio skiriama informaciniam karui. Sekant viešojoje erdvėje pasirodanti naujiena susidaro įspūdis, kad informacinis karas neretai laikomas tarsi mažiau kenksmingu nei konvencinis. Jūs ir knygoje rašote, kad informacinis karas iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti kiek humaniškesnis, bet ar jis įveikiamas žymiai lengviau? Viename interviu esate sakęs, kad propaganda žudo, tik ne taip tiesiogiai kaip realūs ginklai. Kaip apie informacinius karus ir kodėl taip intensyviai kalbame pastarąjį dešimtmetį, kaip skiriasi valstybių požiūriai į informacinio karo poveikumą? Kartais jis būna gana atsainus – ar nedaro mums meškos paslaugos?

V. D.: Taip, mano nuomone, propaganda žudo. Netgi vienas iš mano knygos skyrių taip ir vadinausi – „Kaip propaganda žudo“. Aš bandau tai paaiškinti.

Kai kalbame apie informacinius karus, vertėtų paminėti šio reiškinio evoliuciją. Pats terminas atsirado ne taip seniai – XX a. dešimtajame dešimtmetyje. Yra tokia klasikinė 1995 m. parašyta Martino Libickio monografija apie informacinį karą. Ją šiandien labai įdomu skaityti ta prasme, kad autorius rašo apie tai, kaip, jo nuomone, informacinis karas atrodo artimoje ateityje.

Šiandien mes gyvename toje ateityje. Netgi mokslinėje bendruomenėje vyksta diskusijos: man vienas kolega neseniai pasakė – ar mes turime vartoti terminą „karas“, ar žūsta žmonės? Aš manau, kad vienaip ar kitaip žmonės žūsta. Šiandien plačiau kalbame apie tą reiškinį dėl naujausių istorinių įvykių – 2014 m. Krymo aneksija, konfliktas Donbaso regione. 2014 m. visi staiga pradėjo kalbėti apie hibridinį karą, kuris nustebino Vakarų. Jie pamatė, kad sujungiant tam tikrą neakivaizdų karo jėgų panaudojimą – juk kalbame apie žaliuosius žmogelius, karius be simbolikos – ir panaudojant informacinį poveikį, galima pasiekti apčiuopiamų rezultatų.

Ukraina šiandien nekontroliuoja Krymo. Informacinis karas atliko nemažą vaidmenį: vietiniai gyventojai informacinio karo priemonėmis tam buvo ruošiami, Krymas gyveno rusiškoje informacinėje erdvėje. Tai, akivaizdu, turėjo poveikį.

Informacinis karas nėra abstraktus. Labai daug kas keičiasi priklausomai nuo to, kaip ir kuria linkme mąsto žmogus, kaip mato ir vertina pasaulį.

S. S.: Kalbant apie informacinį karą, neatskiriama jo sudėtinė dalis – propaganda. Jūsų knygoje pastebima, kad šiuolaikinė Kremliaus propaganda – tai perėjimas į tam tikrus sovietmečio naratyvo elementus. Propaganda ilgainiui keičiasi, tačiau jos tikslai – ne: manipuluoti, paveikti ir pasiekti sau palankų tikslą. Kuo šiuolaikinė Kremliaus propaganda skiriasi nuo sovietinės? Ar galima sakyti, kad propaganda turi madas? Ar kai kurie naratyvai gali būti naudojami nuolat? Juk ne vieną dešimtmetį girdime pasikartojančius pasakojimus, kaip Lietuva savanoriškai įstojo į Sovietų Sąjungą, savi šaudė

į savus ir panašiai.

V. D.: Propaganda tikrai turi tam tikrą tradiciją. Šiuolaikinė Kremliaus propaganda akivaizdžiai remiasi sovietine tradicija. Tai daro natūraliai – atkuriami tie patys naratyvai. Kalbant apie XX a. istoriją, atkuriamą būtent labai daug sovietinio naratyvo. Grįžtama prie to, ką pati Rusija po Sovietų Sąjungos žlugimo neigė, pirma pripažino Molotovo–Ribentropo paktą ir slaptuosius protokolus: šiandien vėl grįžtama prie sovietinės tradicijos sakant, kad tai buvo būtina, esą taip Josifas Stalinas bandė apgauti Adolfą Hitlerį, kad nustumtų karo pradžią. Netgi teigiama, kad jokių slaptųjų protokolų nebuvo – esą Vakarai sugalvojo juos, kad apšmeižtų Sovietų Sąjungą.

Žiūrint iš šito požiūrio taško, moderni Kremliaus propaganda atkartoja labai daug sovietinių naratyvų. Tai taip pat natūralu. Norėčiau atkreipti dėmesį: mes Lietuvoje sakome, kad propaganda bando mus paveikti, daro neigiamą poveikį. Tai tiesa. Tačiau aš nuolat kartoju tokį teiginį: didžiausia Kremliaus propagandos auka – Rusijos gyventojai.

Galima sakyti, kad labai paprasta moderniai Kremliaus propagandai atkurti pasakojimą apie NATO kaip apie karingą aljansą, kuris tik ir nori užpulti ir nusilpninti Rusiją, nes žmonės, jei kalbėsime apie sovietmetį, nuo NATO atsiradimo Sovietų Sąjungoje gyveno to naratyvo aplinkoje. Tokius dalykus, kurie įsitvirtina masinėje istorinėje sąmonėje, atgaivinti labai lengva. Čia pirmiausia kalbu apie Rusijos gyventojus.

Esama labai daug diskusijų, ar nauja Rusijos propaganda – atgaivintina senoji. Šiais laikais šioje diskusijoje man patinka Peterio Pomerantsevo, Jungtinės Karalystės mokslininko analitiko, versija. Jis teigia, kad moderni Kremliaus

propaganda nuo sovietinės skiriasi vienu esminiu dalyku: kalbant apie Šaltojo karo propagandą, Sovietų Sąjunga turėjo labai aiškią ir stiprią ideologiją – komunizmą. Propagandinis karas buvo grindžiamas siekiu įrodyti, kad komunistinis gyvenimo būdas – vienintelis teisingas ir vienintelis galimas, o Vakarai žlugs, nes eina klystkeliu. Atitinkamai Vakarai bandė įrodyti priešingą dalyką ir jie laimėjo.

Tačiau P. Pomerantsevas sako, kad šiandien Rusija neturi stiprios ideologijos. Formaliai ten veikia rinkos ekonomika, jie kalba apie demokratiją. Tas konfliktas – kitokio pobūdžio.

P. Pomerantsevas yra išsakęs labai įdomią mintį: jis mano, kad pirmiausia moderni Rusijos propaganda siekia sukelti informacinį chaosą, kuriame žmogus pasimeta, o jei jis neturi atramos taškų, nežino, kas tiesa, o kas melas, kas iš tikrųjų vyko istorijoje (ji sudaro mūsų tapatybės pagrindą) – tokį žmogų labai lengva paveikti. Juo lengva manipuliuoti, toks žmogus pradeda netikėti niekuo arba tikėti viskuo.

Kremliaus propaganda mato galiomybę sukelti tokį chaosą. Pirmiausia – paveikti Vakarų visuomenę, nes čia labai svarbi žurnalistika. Mes sakome, kad ji informuoja, atskiria faktus nuo melo. Bet sukūrus chaosą žurnalistikos srityje, užpildžius erdvę pseudožiniasklaidos priemonėmis, tokiomis kaip „Sputnik“, galima paveikti visą sistemą ir iš esmės sužlugdyti pagrindą.

Man ši teorija patinka, nes ji paaiškina tam tikrus įdomius dalykus: ne pirmus metus nagrinėjau Kremliaus propagandą, esu matęs ir analizavęs daugybę naratyvų. Man vis kildavo kognityvinis disonansas, keistas pojūtis – kartais tie naratyvai labai primityvūs, juos demaskuoti nesudėtinga, jie nelogiški, vienas prieštarauja kitam. Tokiu

atveju bandai sau paaiškinti, kodėl taip yra – negi jie nemoka dirbti? Bet P. Pomerantsevo teorija tai paaiškina: kokybės klausimas nėra svarbus – svarbu užpildyti informacinę erdvę informaciniu triukšmu.

S. S.: Propagandos pagrindu netrai tampa sudėtingi šalių, tautų istoriniai momentai ir atminties vietos. Estijoje tai aiškiai parodė bronzinio kario skulptūros perkėlimas iš miesto centro į karių kapines, pas mus esama įvairių diskusijų dėl Žaliojo tilto skulptūrų, pastaraisiais metais diskutuojama, ką reikėtų daryti su rašytojo Petro Cvirkos paminklu. Kaip informacinis karas susijęs su tam tikrų šalių atminties vietomis, atminties politika, kultūra ir kokios Lietuvos istorijos žinios, paveldo objektai yra jautriausi akmenėliai, kuriuos nuolatos kliudo ir perdėlioja informacinio karo vedliai?

V. D.: Istorija atlieka labai didelį vaidmenį. Lengvai galime tai pastebėti. Taip yra, nes bet koks žmogus neegzistuoja tiesiog čia ir dabar, kai kalbame apie psichologiją, apie atmintį: mums svarbu mūsų valstybės pagrindas, įvykiai, kurių gal net nesame matę. Tarkime, pokario rezistencija: Rusija sako, kad jei čia okupacija, kodėl nesipriešinate? Mes priešinomės. Sausio 13-osios įvykiai: mes sakome, kad pilietinė visuomenė parodė, ko ji siekė. Tai taip pat paneigė tą melą, kuris tuo metu buvo skleidžiamas, kad nacionalistai užgrobė valdžią, o darbo liaudis prašo sovietinės kariuomenės apginti.

Istorinė atmintis labai svarbi kalbant apie dabartį. Ji dažnai tampa taikiniu. Lietuvoje nesudėtinga įvardinti pagrindinius dalykus: okupacijos klausimas, pokario rezistencija, Sąjūdžio laikotarpis, Atgimimas, holokausto Lietuvoje

klausimas.

Propaganda mėgsta išnaudoti realias problemas, skaudulius. Jie jau realiai skauda: nieko nereikia išgalvoti – pakanka manipuliuoti tuo, kas jau yra.

Dėl Kremliaus propagandos mums sudėtinga atsakyti į patiems svarbius klausimus: kai tik pradėdame diskusiją, ji sako – žiūrėkite, jie patys žydšaudžiai! Mes užsidarome, pereiname į gynybinę poziciją ir vis negalime iki galo išdiskutuoti. O tai padaryti būtina.

Visai neseniai „Misija Sibiras“ paskelbė, kad nutraukia veiklą: viena vertus, dėl pandemijos, kita vertus – jos neįmanoma vykdyti, nes Rusija neišduoda vizų.

Istorija kaip psichologinis pagrindas ar netgi vienas valstybingumo pagrindų – vienas propagandos taikinių ir informaciniuose karuose.

S. S.: Jūsų knygoje minima, kad 2020 m. greta sąvokos „pandemija“ labai sparčiai plito naujadaras „infodemija“. Koronavirusas tapo įvairių sąmokslų teorijų ir manipuliacijų objektu. Kaip, Jūsų akimis, Lietuvai sekėsi ir tebesiseka kovoti su infodemija? Ką darome, kad didintume atsparumą, ir kokios vidinės ir išorinės grėsmės mums kelia iššūkių?

V. D.: Iššūkių yra daug: žmonės pavargę, o propaganda tai irgi išnaudoja. Kai žmogus pavargęs ir suirzęs, jis labiau patiki. Manau, kad po pandemijos bus labai daug aspektų, kuriuos dar reikės moksliskai išanalizuoti.

Skiepijimo klausimas koreliuoja su antivakserių judėjimu – atgimsta seni naratyvai. Esama labai įdomių hibridinių sąmokslų teorijų, kai bandoma susieti 5G ryšį ir koronaviruso platinimą. Tai – visiška nesąmonė, tačiau žmonės mėgsta paprastus atsakymus ir kai įvardijama, kas kaltas. Propaganda tai irgi

išnaudoja. Infodemijos situacijoje propagandos naratyvai klaidingai padeda atsakyti, kas kaltas. Žmonės tai savitai nuramina – jie žino, kas kaltas.

S. S.: Koks geriausias kovos su propaganda receptas?

V. D.: Svarbus pačios visuomenės atsparumas. Kalbame apie medijų raštingumą, kai žmonės supranta, kokie pavojai čia egzistuoja, kai žmonės turi žinių atskirti patikimą informaciją nuo nepatikimos, kai jie sugeba analizuoti situaciją, kuri patenka į jų akiratį, ir logiškai ją patikrina.

Kai propagandos naratyvas skamba, jis atrodo logiškai, tačiau kai imi jį po gabaliuką dekonstruoti, pamatai, kad naratyvas labai dažnai greitai subyra.

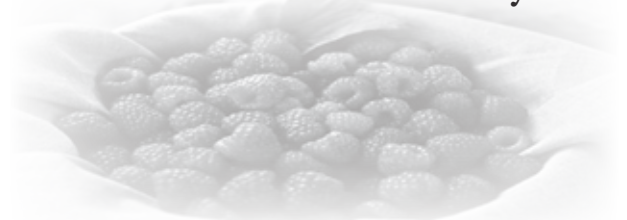
PARDUODU

Marijampolės rajone, Kalvarijos savivaldybėje, Sangrūdės seniūnijoje, Zovodos kaime, parduodama 8,5 hektaro žemės. Siūloma kaina 30.000 eurų.

Teirautis tel. +370 69926970.

PARDUODAME RUDENINES AVIETES.

Priimame išankstinius užsakymus.

Tel. +48 724435325, +48 875161126

Brangus Tėveli,

*Lėkė metai kaip paukščiai pro šalį,
Raizgės raukšlės ir balo plaukai,
Tik širdis patikėti negali,
Kad tiek daug jau galėjo praeit.
Nusimeski rūpesčių našta,
Praeitis tebūnie lyg daina,
Leisk šventės dienų palinkėti,
Kad sėkmė, puiki sveikata
Lydėtų Tave visada!!!*

80-ojo jubiliejaus proga mylimą vyrą, tėvelį, senelį **Praną Grigutį** nuoširdžiai sveikina

Žmona ir vaikai su šeimomis

BENDRAM KELY

Už aukštųjų kalnų,
Ant plačių vandenių
Gondola mūsų meilės sūpavos...
Gaila, gaila labai,
Kad anie vandenai
Gal – atrodo – dabar ne taip žavūs.

Tik, nepaisant audrų
Ar griauštinių tūžmių,
Vis dėlto plaukt sėkmingai pavyko
Link to Uosto, Kuris
(Į Jį kreips Švyturys)
Leis po žygio švartuotis iš tyko.

Padėkoti beliks
Už dienas ir naktis
Tam, kurs mus kadaį į žemę siuntė.
Šventus jau – Auksines
(Pirmas – paskutines)
Liks bent žingsniai, įprasminti sunkiai...

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

LEGENDINIAI TELESKOPINIAI KRAUTUVAI

- GARANTIJA – 2 METAI ARBA 4000 MTH*
- Mechaninė pavarų dėžė 6x3
- Variklių galia nuo 83 iki 106 kW (111-142 KM)
- Kelių stūmoklių hidraulinis siurblys
- Abiejų ašių stabdžiai
- Standartiškai oro kondicionierius ir pneumatinė sėdynė (žemės ūkiui skirtas variantas)
- Išilginė variklio padėtis
- Didelis aušintuvas
- LED apšvietimas
- DPF stoka

Modelis	Maksimalus kėlimo aukštis	Maksimalus pakeliamas svoris
	mm	kg
TH357D	7 000	3 500
TH408D	7 600	4 000
TH3510D	9 800	3 500

* 2 metų arba 4000 MTH garantija taikoma TH357D, TH408D, TH3510D modeliams su CAT® C3.4B arba CAT® C4.4 ACERT varikliais, kurie atitinka Stage IV išmetamųjų teršalų standartą. Tiklesnę informaciją teikia žemės ūkio technikos įgaliotieji platintojai bei UAB Bergerat Monnoyeur. Garantijos sąlygos apibrėžtos garantiniame lape.

Būstinė: Augustów, Tytoniowa 4,
tel. +48 604 447 198, el. p. biuro@pom.com.pl

Bergerat
Monnoyeur

2021 m. rugpjūčio 8 d. į amžinybę iškeliavo
puikus pedagogas, nuostabus bičiulis ir draugas,
buvęs Punsko mokyklos direktorius

a. a. Jonas Staskevičius.

*Jis buvo neeilinis žmogus,
Gebėjo su visais bendrauti,*

Reikalui esant patarti ir užtarti.

Palikęs šio pasaulio rūpesčius, vargus

Bei nuoskaudas visas, amžiams užmerkė akis.

Pasirinko naują Tėvynę –

Beribio dangaus žydrynę

Be skausmų ir įtarimų, be nusivylimų.

Į namus nepareis, nesugrįš,

Gal tik kartais sapnuose apsilankys.

Prie stalo tuščia vieta liks.

Vyro, tėvelio, senelio nebus.

Kapų beržai šlamės,

Amžiną maldą kalbės.

Namai palikti liūdės...

Nuoširdžiausius užuojautos žodžius skiriame
žmonai Miroslavai, dukrai Justinai,
sūnams Tomui ir Jaroslavui su šeimomis
ir visiems artimiesiems.

Tebūna Jam lengva Punsko žemelė...

Liūdi Savickų šeima

2021 m. rugpjūčio 8 d. amžinybėn iškeliavo
A. A. ALDONA LEONČIKAITĖ-KISLO
iš Suvalkų.

Ypatingus, nuoširdžius padėkos žodžius tariame Suvalkų
ligoninės plaučių ligų skyriaus gydytojams ir seselėms, kurie
rūpinosi jos sveikata ir teikė pagalbą.

Širdingai dėkojame giminėms, artimiesiems, pažįstamiems,
Suvalkų giesmininkams už gražias giesmes, užuojautos žo-
džius, maldas, buvimą šalia, aukas, gėles bei visiems, lydėju-
siems velionę į amžinojo poilsio vietą.

Ačiū Punsko lietuvių kultūros namų giesmininkams, kurie
labai praturtino laidojimo iškilmes.

Kislo šeima ir brolis Kostas

Dėl buvusio Punsko pagrindinės mokyklos direktoriaus
Jono Staskevičiaus mirties žmonai, sūnams ir dukrai su
šeimomis nuoširdžius užuojautos žodžius skiria

**Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos
bendruomenė**

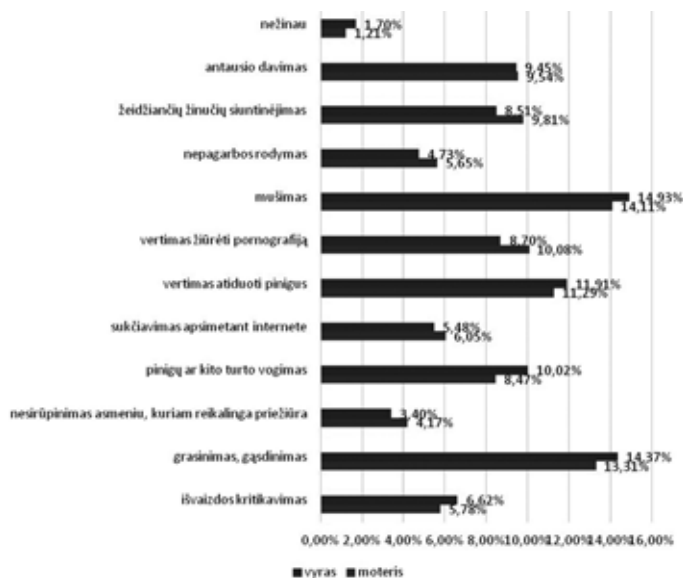
Punsko valsčiaus socialinių problemų įvertinimas

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ 2021 m. 7 nr.

4.4. Vaikų ir jaunimo požiūris į smurtą

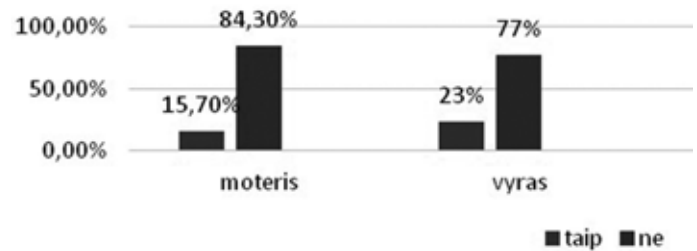
Smurtas – tai kita problema, analizuojama tyrime su jauniaisiais gyventojais. Apie patį smurtą galime kalbėti tuomet, kai tenkinamos tam tikros sąlygos: kai tai yra sąmoningi veiksmai arba sąmoningai ko nors nedaroma, vienas asmuo ryškiai pranašesnis už kitą (kuris tampa smurto auka), smurtautojas savo veiksmais pažeidžia kito asmens teises, auka kenčia, patiria psichinę ir dažnai fizinę žalą. Jaunieji respondentai buvo paprašyti nurodyti situacijas, kurias, jų nuomone, galima pavadinti smurtavimu. Dažniausiai buvo minimas: mušimas (14,93 proc. berniukų, 14,11 proc. mergaičių), grasinimas ir gąsdinimas (14,37 proc. berniukų, 13,31 proc. mergaičių) ar vertimas atiduoti pinigus (11,91 proc. berniukų, 11,29 proc. mergaičių).

82 diagrama. Kurias iš išvardintų situacijų, Tavo nuomone, galima pavadinti smurtavimu?

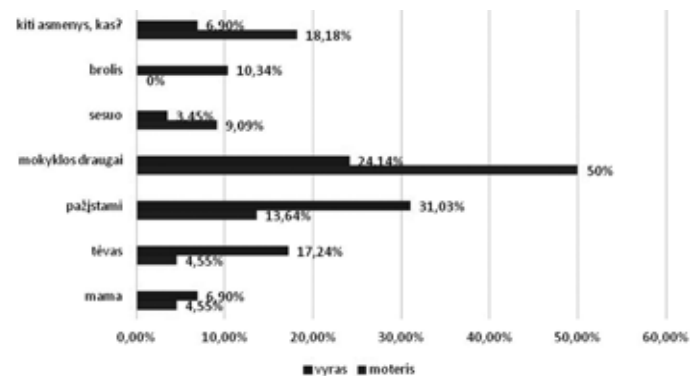
23 proc. berniukų ir 15,70 proc. mergaičių patikino, kad kada nors patyrė smurtą¹⁴.

14 19 mergaičių, 23 berniukai.

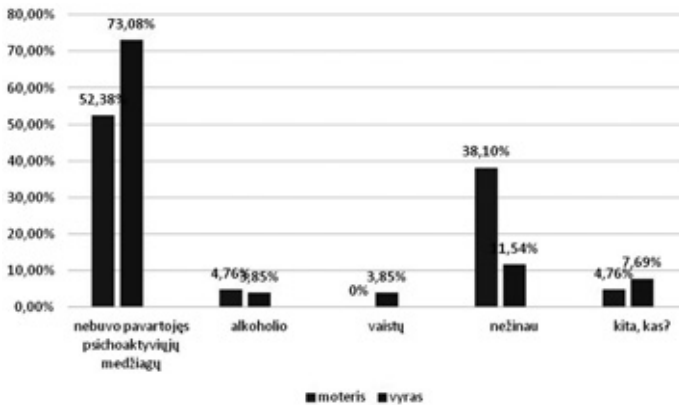
83 diagrama. Ar teko Tau patirti smurtą?

Moksleivių, kurie pripažino, kad prieš juos buvo smurtaujama, paprašyta nurodyti, kas buvo jų smurtautojais. Prieš berniukus dažniausiai smurtavo mokyklos draugai (24,14 proc.) bei pažįstami (31,03 proc.). Mergaitės taip pat pripažino, kad dažniausiai jų smurtautojais buvo mokyklos draugai (50 proc.) ir pažįstami (13,64 proc.). Jaunieji gyventojai, pasirinkdami atsakymą „kiti asmenys, kas?“ (6,90 proc. berniukų, 18,18 proc. mergaičių), nurodė: svetimus vyrus, asmenis internete, mokytojus ir viešose vietose sutiktus asmenis.

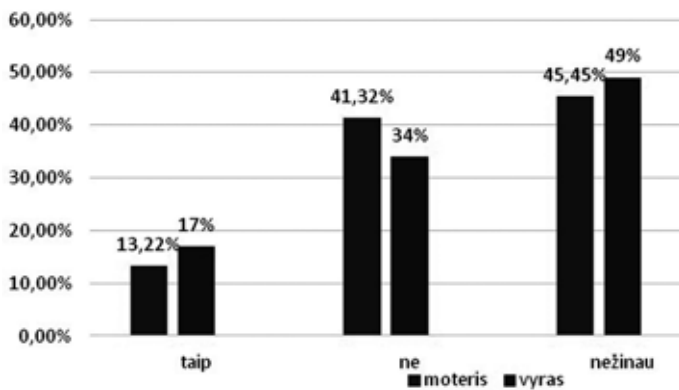
84 diagrama. Kas prieš Tave smurtavo?

Respondentų taip pat paklausta, ar prieš juos smurtaujęs asmuo buvo pavartojęs kokių nors psichoaktyviųjų medžiagų. Dauguma berniukų (73,08 proc.) ir mergaičių (52,38 proc.) teigia, kad jų smurtautojai nebuvo pavartoję jokių psichoaktyviųjų medžiagų ir jie tokių žinių neturi (11,54 proc. berniukų, 38,10 proc. mergaičių). Pasirinkdami atsakymą „kita, kas?“, moksleiviai (7,69 proc. berniukų, 4,76 proc. mergaičių) nurodė, kad tie asmenys pasidavė emocijoms.

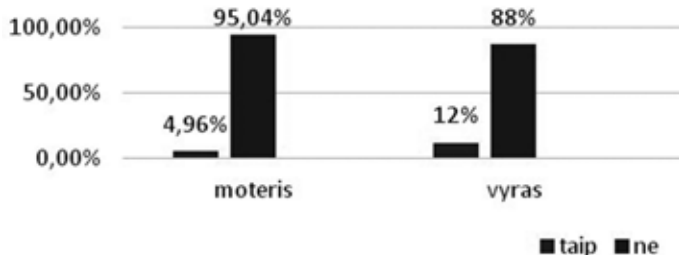
85 diagrama. Ar Tavo smurtautojas buvo pavartojęs...

Jaunųjų gyventojų paklausta, ar, jų nuomone, mokykloje pastebimas smurto tarp moksleivių reiškinys. 34 proc. berniukų ir 41,32 proc. mergaičių teigia, kad tokių situacijų nebūna. Likusioji 49 proc. berniukų ir 45,45 proc. mergaičių dalis neturi nuomonės šiuo klausimu. Tačiau 17 proc. berniukų ir 13,22 proc. mergaičių mano, kad tarp moksleivių pasitaiko smurtinių situacijų.

86 diagrama. Ar Tavo mokykloje tarp moksleivių pasitaiko smurtinių situacijų?

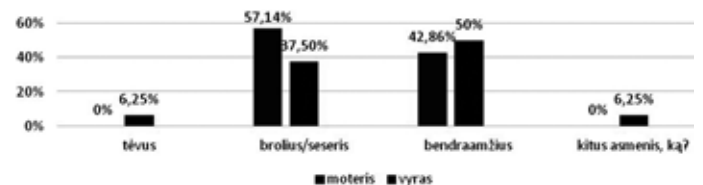
Apklaustųjų paprašyta prisipažinti, ar jiems kada nors teko pavartoti smurtą prieš kitus asmenis. 12 proc. berniukų ir 4,96 proc. mergaičių patikino, jog pasitaikydavo situacijų, kai jie smurtavo prieš kitus¹⁵. Likusieji 88 proc. berniukų ir 95,04 proc. mergaičių teigia, kad niekada nenaudojo smurto prieš kitus.

87 diagrama. Ar Tau pačiam teko pavartoti smurtą prieš kitus asmenis?

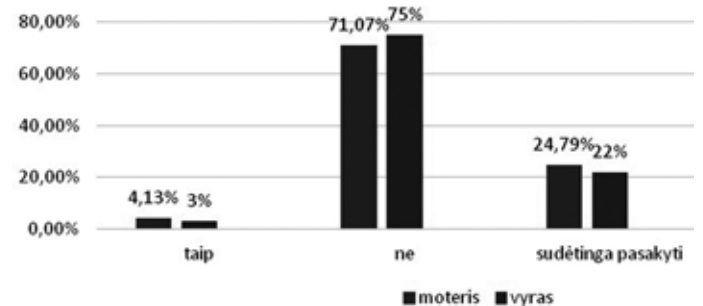
¹⁵ 6 mergaitės ir 12 berniukų.

Moksleiviai, kurie prisipažino, kad jiems teko pavartoti smurtą prieš kitus žmones, atsakė taip pat, prieš ką smurtavo. Berniukai (50 proc.) ir mergaitės (42,86 proc.) dažniausiai nurodydavo, kad smurtą vartojo prieš bendraamžius. Abiejų lyčių apklaustieji minėjo taip pat brolius ir seseris (37,50 proc. berniukų, 57,14 proc. mergaičių). Atsakydami „prieš kitus asmenis, ką?“, apklaustieji (6,25 proc. berniukų) nurodė: „prieš draugus“.

88 diagrama. Prieš ką Tau teko smurtauti?

3 proc. berniukų ir 4,13 proc. mergaičių pažįsta asmenis, kurie patiria smurtą namuose. Likusieji 75 proc. berniukų ir 71,07 proc. mergaičių nepažįsta tokių asmenų.

89 diagrama. Ar pažįsti asmenis, kurie patiria smurtą namuose?

(Bus daugiau)

KLAIDOS ATITAIŠYMAS

„Aušros“ š. m. 11 nr. išspausdintame E. Pakutkienės straipsnyje „VIII chorų šventė „Giesmių pynė Marijai“ Žagarių bažnytėlėje“ įsivėlė klaida. Žagarių bažnyčią minėtai šventei anksčiau puošė Žagarių, o šiemet – Dusnyčios kaimo gyventojai.

Atsiprašom.